

Л.М. Масол
О.В. Гайдамака
Н.В. Очеретяна

МИСТЕЦТВО

1 КЛАС

Л.М. Масол, О.В. Гайдамака, Н.В. Очеретяна

МИСТЕЦТВО

Підручник
для 1 класу
загальноосвітніх
навчальних закладів

За загальною редакцією
Л.М. Масол

*Рекомендовано
Міністерством
освіти і науки, молоді та
спорту України*

Київ
«Генеза»
2012

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ:

— завдання і запитання;

— заспівай;

— послухай;

— зобрази;

— переглянь;

— узагальнення.

ДОРОГИЙ ПЕРШОКЛАСНИКУ!

Ти відкриваєш незвичайний підручник, який поведе тебе у світ мистецтва — світ гармонії та краси. У цікавій мандрівці країнами мистецтв поруч із тобою завжди будуть вірні помічники — Лясолька і Барвик.

Лясолька допоможе тобі навчитися гарно співати, розуміти дивовижну й чарівну мову музики. Барвик розкриє секрети живопису і графіки, скульптури та декоративного мистецтва. А головне — він буде вчити тебе малювати, передавати красу докільця у власній творчості. Разом із нашими героями ти також ознайомишся з мистецтвом театру, де, окрім акторів, виставу створюють художники та музиканти.

Хай щастить тобі на цьому захоплюючому шляху пізнання мистецтв!

Автори

КРАСА НАВКОЛО НАС

1. ЧАРІВНИЙ СВІТ МИСТЕЦТВА

Звуки природи, які ти чуєш: дзюркотіння струмочка, гудіння джмеля, спів птахів — шумові. А існують звуки особливі — музичні. Їх співають або виконують на **музичних інструментах**.

Допоможи Барвику визначити музичні та шумові звуки. Знайди на малюнку музичні інструменти.

Музичні звуки складаються у виразний наспів — **мелодію**. Вона є основою **музики**.

Х. В. Глюк. Мелодія (з опери «Орфей та Еврідіка»).

В. А. Моцарт. Квартет (фрагмент).

Як виконується музика?

СОНЕЧКО

Музика *Ю. Рожавської*

Слова *Л. Рєви*

Спало сонечко у річці,
ранком вмилось у водичці,
хмарочками утиралось,
травам, квітам посміхалось.
Сонечко, сонечко,
здрастуй, любе сонечко!
Разом з сонечком я встану,
гарно вмюся під краном,
рушничком своїм утрюся.
— Добрий день! — скажу матусі.
Сонечко, сонечко,
здрастуй, любе сонечко!

«Намалюй» мелодію пісні рухами руки.
Розглянь малюнки і підкажи Барвику, як слід поводитися під час співу.

Порівняй музичні й шумові звуки.

1. ЧАРІВНИЙ СВІТ МИСТЕЦТВА

Усе, що ти бачиш навкруги, можна намалювати. Починати краще з простого, наприклад **крапки і лінії**. Так народжується **образотворче мистецтво**.

Що тобі нагадують лінії на картині художника? Порівняй крапки зі звуками, а лінії — з мелодіями.

В. Кандінський. Лінія перетину

Постав на папері кілька крапок. Утвори з них лінії.

Допоможи Лясольці знайти інструменти, якими користуються художники.

Пригадай пісеньку «Сонечко». Що ти уявляєш, співаючи її? Намалюй це за допомогою різних ліній фломастерами (кольоровими олівцями або крейдою). Дай назву своїй картині.

Що можна намалювати лініями, а що — крапками?

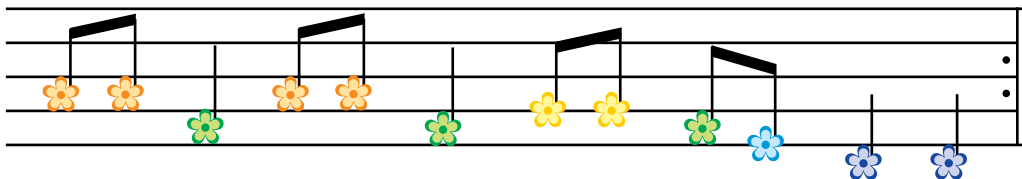

2. МІЙ ЛЮБИЙ КРАЙ

Дерева і квіти, твої рідні та друзі — усе це твій рідний край, наша співуча Україна!

Заспівай поспівку.

Рід-ний край, рід-ний край, Ук-ра - ї - но на-ша!
На-вкру-ги все цві - те, ти у нас най - кра-ща!

Покажи рукою, як рухається мелодія.

Яку ще пісню про рідний край ти знаєш?

Музичні звуки є **довгі й короткі**.

Короткі назвемо Ті, позначимо або .

Довгі назвемо ТА, позначимо або .

Проплескай або зіграй на дитячому інструменті послідовність звуків пісні «Рідний край».

Обери музичний інструмент.

М. Лисенко. Колискова.
Я. Барнич. Коник.

Який характер мелодій? Яка з них спокійна та ніжна, а яка — жвава та грайлива?

Як ти розумієш назву картини?

М. Тимченко. Співуча Україна

Розглянь малюнок і скажи, як треба поводитися під час слухання музики.

Розкажи про довгі та короткі музичні звуки.

2. МІЙ ЛЮБИЙ КРАЙ

Красу свого краю можна відтворити на малюнках за допомогою ліній і форм.

Лінії бувають різні. Вони можуть здаватися напруженими або спокійними, сумними чи веселими.

М. Приймаченко.
Калиновий гай

Я рівненька й головна, бо я — лінія **пряма**!

А я — **ламана** і вмить східці зможу повторить!

А я — лінія **крива**, вмію я робить дива:
Малювати ріки, гори, і тварин, і синє море!

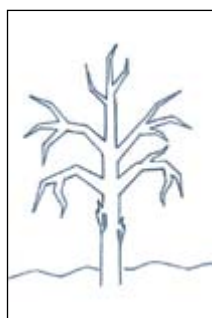
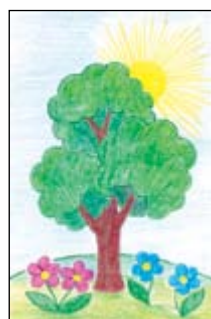
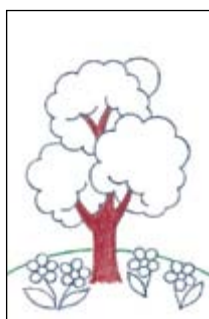
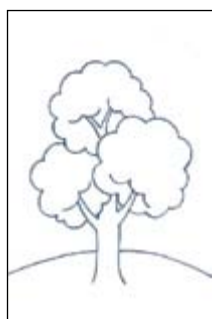

Поміркуй, як можна передати на малюнках характер сонечка, дерева чи квіточки.

Намалюй дерево за допомогою різних ліній і форм фломастерами або кольоровими олівцями. Переддай його характер (веселе чи засмучене, зле чи добре).

Як на малюнку можна відобразити красу рідного краю?

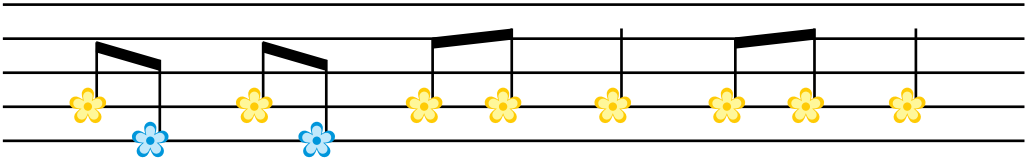

3. ЛІСОВІ ГОЛОСИ

Музичними звуками можна відтворити голоси природи, зокрема спів пташок.

Пограй у гру «Зозуля та соловейко».

Ку - ку, ку - ку, тьох-тьох-тьох, тьох-тьох-тьох.

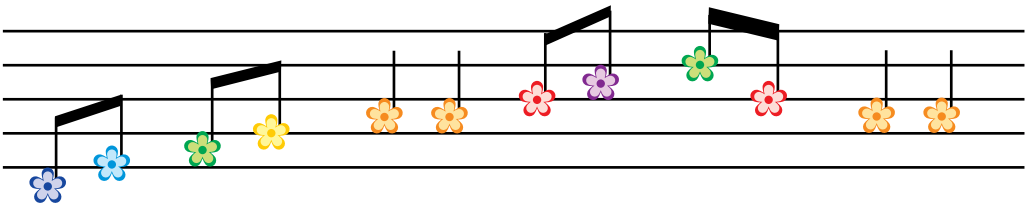
Створи мелодії поспівки «Дінь-дон» зі звуками різної висоти: «та-та, ті-ті-та», «ті-ті-та, ті-ті-та, та-та-та».

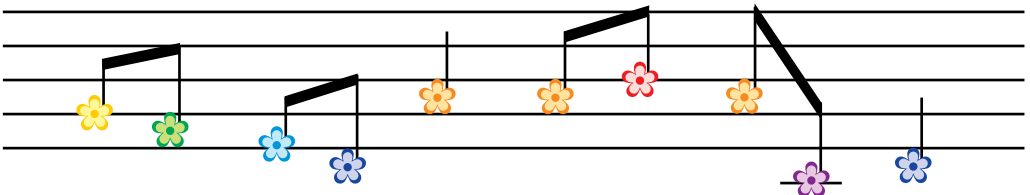
ПРИЛЕТІВ КОМАРИК

Музика народна

Слова *В. Гончарук*

На - су - ну - ли хма - ри, при - ле - тів ко - ма-рик,

ка - же: «Бу - де дощ! Ду - же силь - ний дощ!»

Співаючи, вдихай повітря швидко й нечутно, видихай спокійно й повільно.

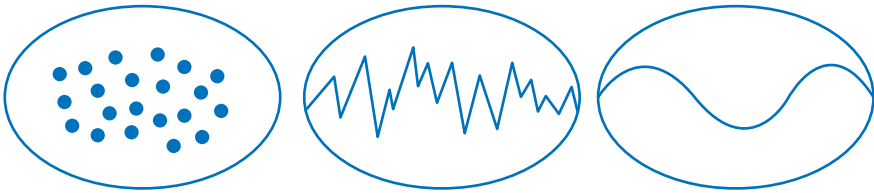

Д. Кабалевський. Зайчик дразнить ведмедика.
В. Подвала. Їжачок. Дятел.

Порівняй звуки, які допомогли «намалювати» музичного ведмедика та зайчика. Які із цих малюнків відповідатимуть рухам їжачка, а які — дятла?

Музичні звуки бувають **ВИСОКІ** та **НИЗЬКІ**.

Підкажи Барвику, хто з мешканців лісу спілкується високими голосами, а хто — низькими. Які музичні інструменти можна дібрати кожному з них?

Заспівай високі та низькі звуки.

3. ЛІСОВІ ГОЛОСИ

У лісі можна побачити різних тварин і почути розмаїття голосів: шепіт листя, спів пташок, шурхіт комах...

В. Бредлі. Ліс

Як за допомогою ліній художник зобразив лісові хащі? Яких казкових тварин може зустріти вершник у цьому лісі?

Лінії можуть окреслювати форми предметів. Для того щоб малюнок був виразним, художники часто обводять його лінією — **контуром**.

Допоможи Лясольці впізнати, кого або що намалював художник лише за допомогою контурів.

Якого їжачка ти уявляєш, слухаючи музику? Намалюй його фломастерами (кольоровими олівцями або крейдою). Подумай, як розмістити зображення тварини на аркуші. Склади про нього казочку.

Мультфільм «Їжачок у тумані».

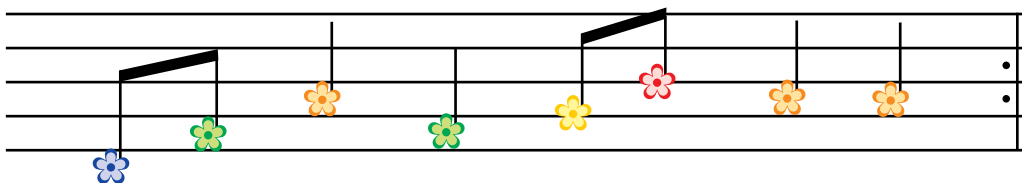

4. ЖУ-ЖУ... Я ВАМ КАЗКУ РОЗКАЖУ

Музика може відтворювати навіть «голоси» комах. Пригадай «голоси» комах, яких ти знаєш.

Заспівай поспівку про павука гучно, а про мушку — тихо.

Па - вук сі - рий, во - ло - ха - тий,

f

павук хижий, головатий
павутину снує в лісі
на малих мушок.

p

Мушко, мушко, стережися,
павутини не торкай,
бо як зловить павук хижий,
буде, мушко, тобі край.

Музичні звуки бувають **гучні** та **тихі**. У музиці силу звучання позначають так:

f (форте) — гучно, ***p*** (піано) — тихо.

Пограй у гру «Луна» («Ау»).

f

p

М. Римський-Корсаков. Політ джмеля (з опери «Казка про царя Салтана»).
А. Штогаренко. Метелик.

Якою гучністю композитори передали політ комах? Якому музичному твору відповідають картини?

О. Закамолдіна-Ладигіна.
Квіти й метелики

Х. Тохакі.
Піони

Зобрази різною гучністю гудіння джмелів із вірша.

Гудуть джмелі біля вікон,
а я ось так гадала:
коли б той джмелик був, як слон,
то пісня б як звучала?

За Н. Красотіною

Створи звукові картини: «Як легенький вітерець перетворився на сильний вітер» (голосом); «Як із дощових крапельок почалася злива з громом» (на інструменті).

4. ЖУ-ЖУ... Я ВАМ КАЗКУ РОЗКАЖУ

Часто на картинах ми бачимо поряд із квітами зображення комах.

Рано вранці зазвучала
вся природа навкруги.
Загуділи, задзижчали
вкриті квітами луки.

I. Мін Янг. Квіти й метелики

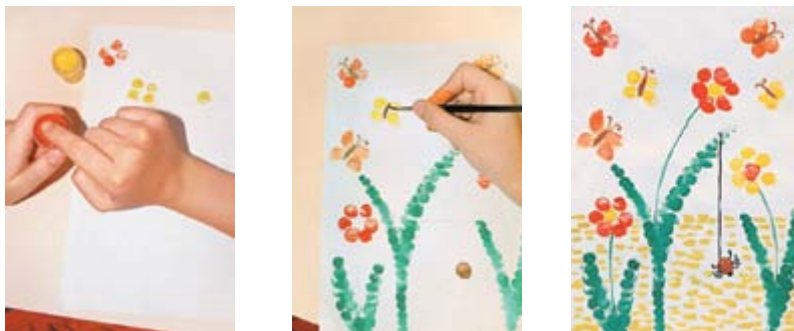
Як художник розмістив комах і рослини на картині?

Усе, що ти бачиш, можна малювати не лише олівцями, фломастерами чи крейдою, а й **пензлями**. Для цього користуються **фарбами**.

 Барвик намалював пальчиком, змоченим у фарбу, плями. Яких комах і павучків він хотів зобразити?

 Намалюй метеликів, павучка і квіти пальчиком, умоченим у фарбу потрібного кольору. Додай пензликом вусики та лапки, травичку й павутинку.

 Визнач, чий малюнок правильний. Чому?

 Яких ще комах можна намалювати пальчиками та долоньками?

5. ДИТЯЧИЙ СВІТ

Музика може звучати ніжно або урочисто, радісно чи сумно.

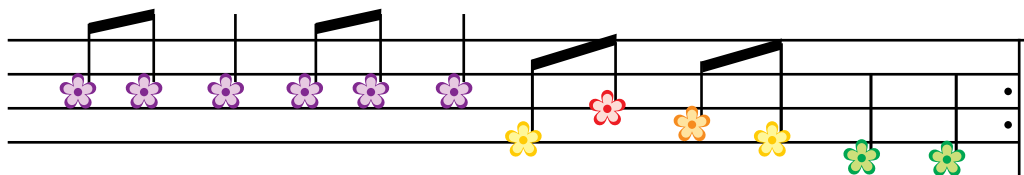
Музика здатна передавати різні характери людини: мужній, грайливий, журливий, замріяний.

НА МІСТОЧКУ

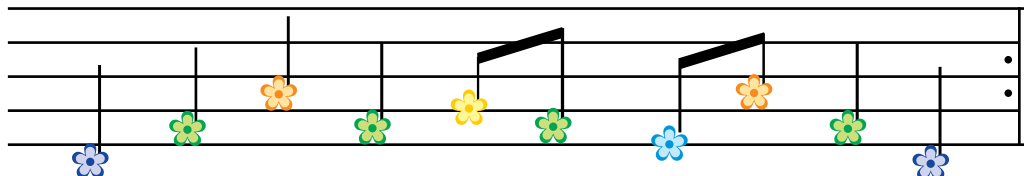

Музика А. Філіпенка

Слова Г. Бойка

Че-рез міст пе-ре-йти тре-ба нам, ма-ля-там,
щоб гри-би, щоб гри-би в лі-сі по-зби-ра-ти.

На міс-точ-ку вов-чик спо-чи-ва-є,
на міс-то-чок ді-ток не пус-ка-є.

Визнач гучність виконання пісні: форте (*f*) чи піано (*p*).

Заспівай пісню в ролях відповідно до характерів героїв: злий вовк, сміливий козлик.

Співай завжди красиво. Коли потрібно співа-ти гучно — не кричи, тихо — не шепочи!

Д. Кабалевський. Клоуни.
Ж. Колодуб. Лялька співає.

Як композитори передали в музиці характери героїв?

А які характери малюків зобразила художниця Євгенія Гапчинська?

Перший
сніг

Я знаю, де ховаються
солоні огірочки

Спитай у мене,
котра година?

Маленький
Рембрандт

Наведи приклади музичних творів про героїв із різними характерами.

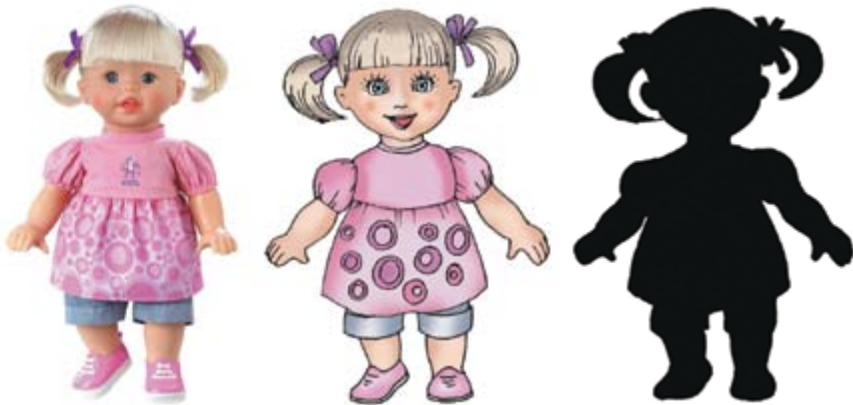

5. ДИТЯЧИЙ СВІТ

Зображаючи дитячий світ, художники малюють іграшки або виготовляють їх із різних матеріалів.

Порівняй три різні зображення однієї іграшки.

Малюнок, залитий одним кольором, — **силует**.

Є.М. Бьом. Силуети із життя дітей

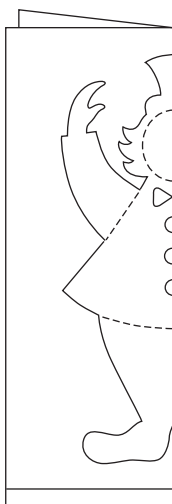
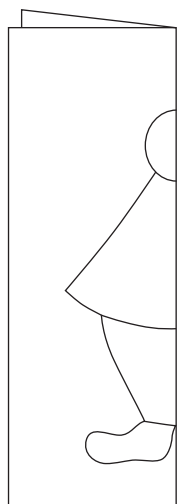
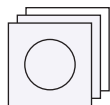
Що відбувається на картині? Весело чи сумно дітям?

Допоможи Лясольці упізнати силуети, створені Барвиком. Чи можна з'ясувати, де клоун, а де — силач?

Виріж силует клоуна з паперу і приклей його на кольоровий аркуш картону.

Користуйся ножицями обережно!

Порівняй силуети різних іграшок: машинки та автобуса, ляльки та собачки.

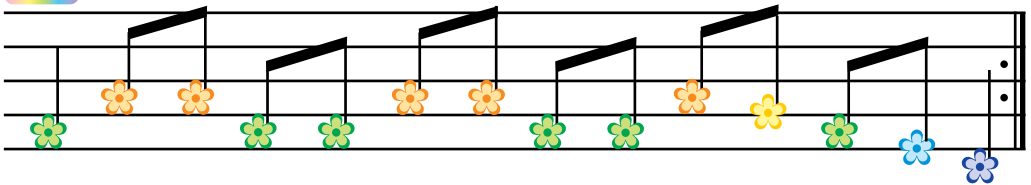

6. ЛЯЛЬКОВІ НАСТРОЇ

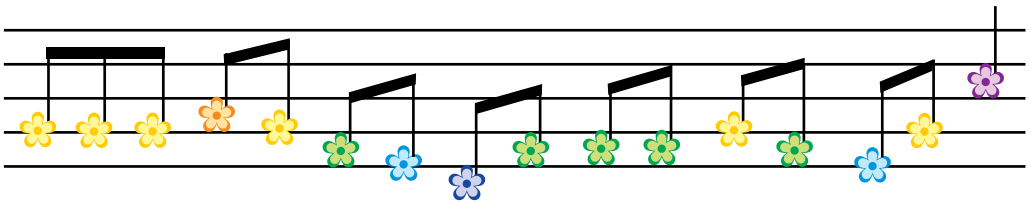
У іграшок та героїв казок, як і в людей, може бути різний настрій. А «розповідь» про це музика.

Заспівай поспівки.

І - де би- чок, хи- та- еть-ся, зіт- ха - є на хо - ду:
«Ох, кла- доч-ка кін- ча- еть-ся, я за - раз у - па - ду!»

Ли-сич-ка зна-є на-зу-бок сма-чнень- ку каз-ку «Ко-ло-бок».

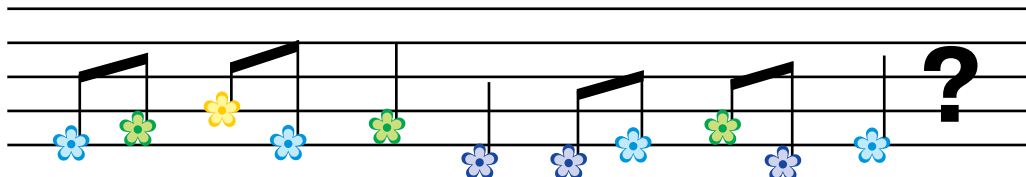
Порівняй настрій поспівок про бичка та лисичку.
Хто з них співатиме свою пісеньку голосніше?

Який характер мелодій поспівок — плавний чи стрибкоподібний?

Бі - до-лаш-на Ма - ша вчи-лась їс - ти ка - шу:

Щоки Маші в каші,
шия Маші в каші,
носик Маші в каші,
тільки в рота Маші
не попало каші.

І. СІЧОВИК

Який настрій мелодії? Як зміниться настрій пісеньки при такому закінченні?

Ну й смачненьку кашу
з'їла наша Маша!

П. Чайковський. Хвороба ляльки. Нова лялька.

Розкажи про настрій кожного твору.

Заспівай своїм іграшкам пісні з різним настроєм.

6. ЛЯЛЬКОВІ НАСТРОЇ

Веселий чи сумний настрій можна відчутти не лише в музичних творах, а й на картинах художників.

Які назви можна дати картинам Дональда Зола-на?

Розглянь, як за допомогою воскових олівців і фарб Барвик створив святковий настрій.

Відгадай загадку.

Свято музики і квітів,
як йому радіють діти!

Чорне небо там і тут
прикраша ясний...

(Салют)

Намалюй восковими олівцями та акварельними фарбами святковий феєрверк у ляльковому місті. Для зображення неба використовуй синій і фіолетовий кольори.

Розкажи, як Барвик наносить фарбу на малюнок.

Як на малюнку можна відтворити веселий, святковий настрій?

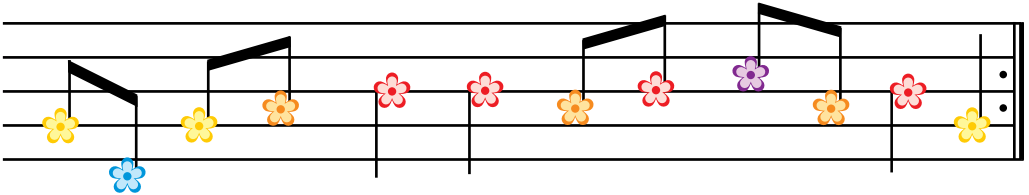
7. ЩЕДРИЙ УРОЖАЙ

Осінь називають щедрою, адже вона дарує людям багатий урожай — овочі, фрукти. Мистецтво може нам розповісти про осінні дари.

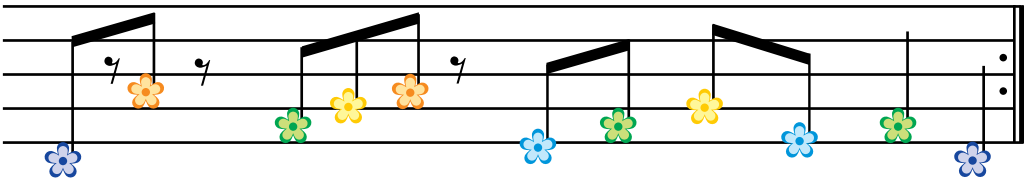

УРОЖАЙНА

Музика народна   Слова *Н. Кукловської*

О- сінь на - сту - пи - ла,   яб - лук на - тру - си - ла.
Ось і гру - ші, й сли-ви,   і сма - чні, й кра-си-ві.

Ой так,   ой так, так,   і сма - чні, й кра - си - ві.

Під час співу чітко та зрозуміло вимовляй усі звуки!

Супроводжуй спів оплесками. Намагайся яскраво передати характер музики.

|| — знак повторення

γ — знак перерви у звучанні

В. Кузнєцов. Український ярмарок (гурт «Дзвони»).

Який настрій викликала в тебе ця музика? Розглянь картину про дари осені. Який її загальний настрій?

Л. Качаліна. Наш урожай

«Оживи» картину. Уяви, що овочі та фрукти раптом заспівали. Хто співатиме вище — Гарбуз чи Огірочок, а хто гучніше — Капустина чи Морквинка? Які звуки — довгі чи короткі — переважатимуть у піснях товстунів Кабачків і ягідок Калини? Виконай виразно придумані мелодії, щоб однокласники відгадали героїв картини.

Пригадай, які бувають музичні звуки.

високі

короткі

низькі

гучні

довгі

тихі

7. ЩЕДРИЙ УРОЖАЙ

Круглі яблучка і дині,
сливки, грушки, виноград
щедро дарять господині
восени город і сад!

Назви овочі та фрукти, зображені на картині.
Яку форму мають яблучка, а яку — груші, вино-
град і сливи? Чи схожі вони на справжні? Чому?

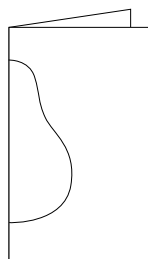
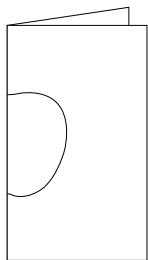
Ф. Ризніченко. Яблучка

Лінії допомагають художнику намалювати предмети різних форм — круглої, овальної, прямокутної, квадратної, а за допомогою кольору — зробити їх схожими на справжні.

Виконай аплікацію «Урожай» із кольорового паперу.

Поясни Лясольці, як потрібно правильно розмістити аплікацію на папері.

Зверни увагу на різні форми овочів і фруктів. Які ще фрукти мають круглу чи овальну форму?

МИСТЕЦТВО — ЧАРІВНЕ ВІКНО У СВІТ

1. ПІСНЯ КОЛЬОРІВ

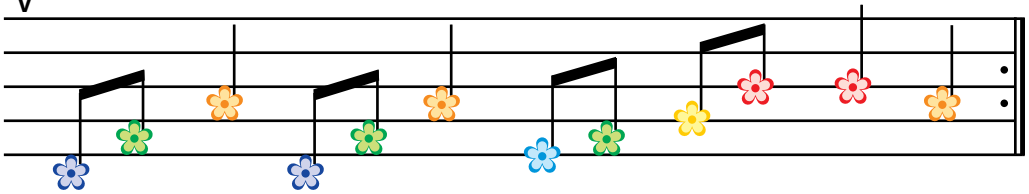
Світ навколо вражає нас звуковим і кольоровим розмаїттям. Особливо багаті на барви квіти.

НА ЛУГУ

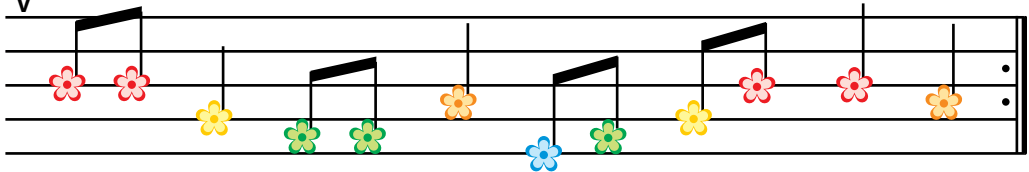
Музика і слова Є. Машканцевої

V

Бі - ло - бі - ло цві - те на лу - гу ро - ма - шка,
по - ряд з не - ю цві - те і ро - же - ва - каш - ка.

V

Ля - ля - ля, ля - ля - ля, на лу - гу ро - ма - шка,
ля - ля - ля, ля - ля - ля і ро - же - ва каш - ка.

Подумай, де під час співу потрібно вдихати повітря, щоб не розривати слова, фрази.

V — знак дихання — — знак фрази

Потренуй своє дихання, співаючи «ля, ля, ля» на одному звуці.

V

Які квіти на картині ти впізнаєш?

О. Тимошин. Прохолодний день

К. Стеценко. Вечірня пісня.

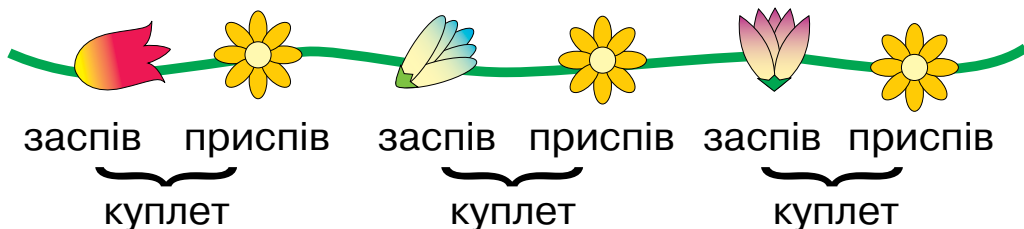

Швидкою чи повільною є прослухана музика? Відтвори рухами рук мелодичну лінію пісні. Яку лінію нагадує мелодія?

Пісня — музичний твір, призначений для спі-ву. Пісня складається з **куплетів**. Куплет має **заспів** і **приспів**.

Розглянь пісенне намисто, яке зробила Лясолька. Чому квіточки мають різні колір і форму?

Визнач в улюблених піснях куплети.

1. ПІСНЯ КОЛЬОРІВ

Щоб малювати світ кольоровим, люди винайшли різні фарби. Їх утворили з трьох **основних** кольорів — червоного, жовтого й синього.

Які квіти з пісні «На лузі» забарвлено в основні кольори?

Які кольори утворилися від змішування основних кольорів?

Зелений, оранжевий і фіолетовий — **похідні** кольори.

Художники змішують фарби на спеціальній дощечці — **палітрі**.

Де в природі можна побачити похідні кольори?

Яких кольорів квіти на картині?

В. Рибаків. Поляна квітів

Барвик дуже любить малювати квіти. Спробуй і ти.

Уяви себе в чарівному лісі, де живуть Жовта, Червона й Синя феї. Намалюй акварельними фарбами квіти, які феї зможуть виростити, допомагаючи одна одній.

Назви основні й похідні кольори.

2. ВЕСЕЛКОВІ РИТМИ

Раз — і пішов дощик, два — засяяло сонечко, три — з'явилася різнокольорова веселка. Митці присвячували веселці вірші, картини, п'єси, пісні.

С. Прокоф'єв. Дощик і веселка.

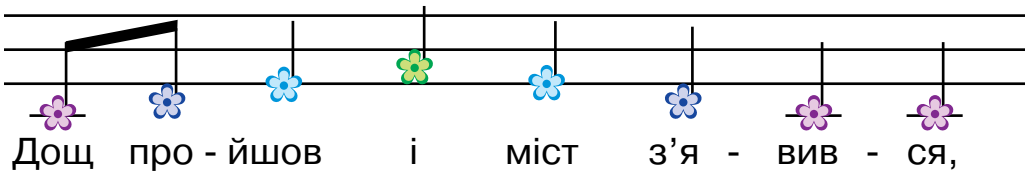
Спробуй передати рухами характер музики дощика й веселки.

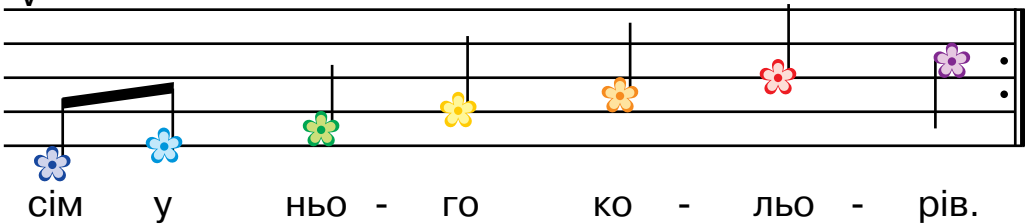
ВЕСЕЛКА

Слова *Н. Гуркіної*

V

V

Навіть зайчик задивився,
диву-дивному зрадів!

Порівняй музику пісні та п'єси про веселку.

Кожна мелодія має власний **ритм** — послідовність коротких і довгих звуків.

Проплескай різні ритми, наприклад ритм свого імені, прізвища.

Лясолька

Барвик

Я люб-лю спі-ва - ти.

А я — малю-ва - ти.

Упізнай пісні за ритмом.

1.

2.

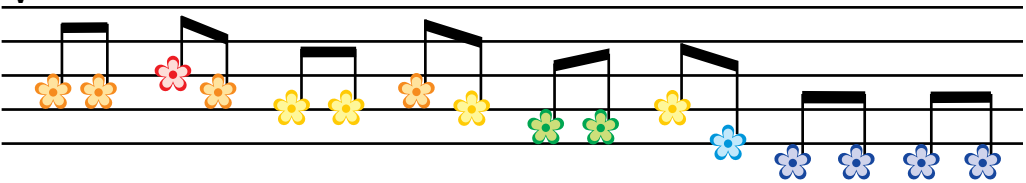
ЗРОБИМ КОЛО

Музика *В. Верховинця*

Слова народні

v

Зробим коло, по-гул-яй-мо і ве-се-ло за-спі-вай-мо.

Заспівай цю пісню з іншим ритмом.

Зро-бим ко-ло, по-гу-ляй-мо і ве-се-ло за-спі-вай-мо.

Проплескай ритм загадки. Яка мелодія до нього пасує — ніжна, наспівна чи грайлива?

Яскраве коромисло над річкою повисло.

Проплескай ритм імен своїх рідних і друзів.

2. ВЕСЕЛКОВІ РИТМИ

Природа подарувала людям таке чудове явище, як веселка. У ній ми можемо побачити сім кольорів, розташованих ритмічно в такому порядку: червоний, оранжевий, жовтий, зелений, блакитний, синій, фіолетовий.

Розкажи про зображений на картині краєвид. Чи спостерігав ти після дощу веселку? Якою вона була?

І. Буканов. Райдуга

Пригадай, у якій послідовності розміщені кольори веселки.

Як можна самостійно утворити зелений, оранжевий і фіолетовий кольори?

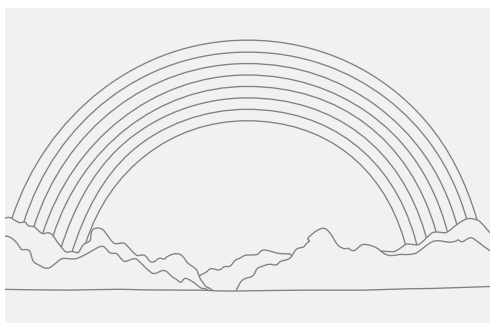

Створи малюнок із веселкою акварельними фарбами за допомогою основних і похідних кольорів.

Намалюй нам райдугу,
сонечко ясне,
розлетяться хмароньки,
рясний дощ мине.

Намагайся, щоб твій малюнок повністю заповнював аркуш.

Які кольори веселки переважають у твоєму одязі?

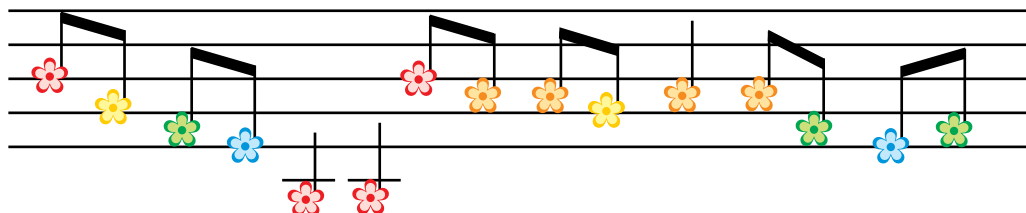

3. ТАНОК ОСІННІХ ЛИСТОЧКІВ

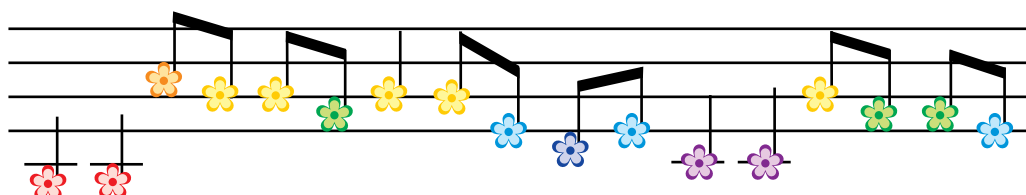
Восени вітер здіймає у повітря різнобарвні листочки. Вони починають свій танок під ритм дощових крапель.

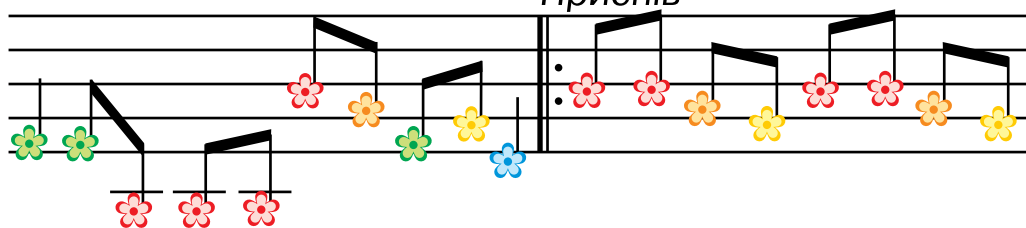
КАП-КАП-КАП Музика і слова Н. Май

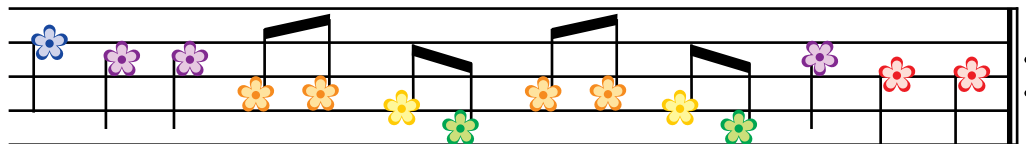
Хмарка бі - ла, бі - ла в небі го - лу - бім раптом потем -

ні - ла і почув - ся грім. Дощик не ба - рився, він співав пі -
Приспів

сні, у вікно настукував ме - ні. Дощик ка - па - є зі стріхи:
Сумно йти ме - ні по су - ші:

кап-кап-кап. Я сту - па - ю ти - хо - ти - хо: кап-кап-кап.
кап-кап-кап. Я гу - ля - ю по ка - лю - жах: кап-кап-кап.

! Під час співу роби спокійний видих, а при вдиху не піднімай плечі.

? Який настрій викликала пісня? Під час співу «допомагай» дощику різними звуками: оплесками, клацаннями пальчиків, грою на трикутнику.

Танець — вид мистецтва, рухи під музику.

 Український народний танець «Козачок».
П. Чайковський. Вальс із балету «Спляча красуня».

? Який характер танців? Вони швидкі чи повільні?

Які танці ти знаєш? Придумай танок дощових крапель, виконай його на бубні чи барабані. Змінюй ритмічний малюнок і гучність.

? Визнач танці, яких навчилися Лясолька й Барвик.

 П. Чайковський. Вальс із балету «Спляча красуня» (кінофрагмент).

 Поцікався, які танці знають твої батьки, рідні.

3. ТАНОК ОСІННІХ ЛИСТОЧКІВ

Художникам завжди було цікаво, які дива відбуваються восени, наприклад, як зелений колір листя і травички змінюється та набуває жовтих і червоних відтінків.

Які з листочків упали щойно, а які вже побували під холодним дощиком? Чи відрізняються вони за кольором?

Які кольори обрала художниця для зображення листочків? Які з них основні, а які — похідні?

М. Камінська

Якщо змішати фарби, можна отримати нові кольори та їх **відтінки**.

Змішай зелену гуашеву фарбу по черзі із жовтою, синьою та червоною. Які нові відтінки зеленого утворилися?

Кольорове зображення осіннього листочка можна отримати різними способами. Наприклад, зробити **відбиток**.

Які кольори утворилися на відбитку?

Створи за допомогою справжніх листочків і гуашевих фарб композицію «Танок осіннього листа». Які нові кольори утворилися?

Наспівай мелодію, під яку кружляють листочки.

4. РІЗНІ БАРВИ У ПРИРОДИ

За допомогою звуків можна передати різні почуття, настрої. А можна спробувати створити звукові картини.

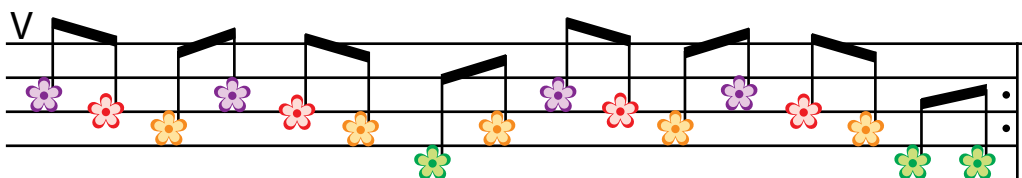
Створи разом із друзями за допомогою звуків картини «Пісня осені» й «Хоровод зими». Оберіть головних героїв: дерева, дощ, вітер, сонечко, сніжинки, хурделиця тощо. Поміркую, звуки якої гучності й тривалості підійдуть для героїв. Які танцювальні рухи прикрасять кожну звукову картину?

МЕТЕЛИЦЯ

Музика народна

Слова *В. Верховинця*

Ой, на дво-рі ме-те-ли-ця, крутить, вертить хурделиця.
Ві - є во- на, по - ві - ва - є, ма-лих ді - ток роз-ва-жа-є.

Який музичний інструмент доречно обрати (сопілку, бубон, скрипку, барабан)?

Музичний твір має мелодію і ритм, виконується з різною гучністю. А ще характер і настрої твору залежать від **темпу**. Він може бути швидким, повільним, помірним.

Темп — швидкість виконання музики.

Український народний танець «Метелиця».

Мелодія танцю наспівна чи рухлива? Вона рухається плавно чи зі стрибками? Який темп виконання? Порівняй танець і поспівку «Метелиця». Чим вони подібні, а чим відрізняються?

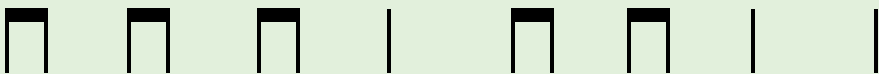
Н. Боем. Чарівне Різдво

Розкажи, що відбувається на картині.

Гра «Луна». Виконай ритмічну послідовність у різних темпах: повільно, помірно, швидко, дуже швидко.

Як музика може розповідати про різні природні явища?

4. РІЗНІ БАРВИ У ПРИРОДИ

Розглядаючи жовте сонечко, червоні й оранжеві квіти, ми відчуваємо лагідне тепло. А від споглядання блакитної криги, снігу чи синьої хмари нам стає холодно. Тому художники так і назвали ці кольори — **теплыми** й **холодними**.

 Розглянь «чарівне коло». Запам'ятай теплі й холодні кольори. Де на картині знаходяться «найтепліші», а де — «найхолодніші» місця?

Теплі кольори

Холодні кольори

В. Ван Гог. Зіркова ніч

Зроби доріжку з опалого листя мазками пензля, змоченого у фарби теплих кольорів. Утвори льодяну гірку мазками фарб холодних кольорів.

Щоб колір набув теплого відтінку, треба додати до нього жовту фарбу, а щоб став холодним — синю.

Намалюй теплими кольорами будинок для Осені або холодними — крижану оселю Зими.

Знайди теплі й холодні кольори у своїй кімнаті.

5. ЧАРІВНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ

Уяви, що ти потрапляєш до чарівної казкової країни. Цікаво, кого ти там зустрінеш?..

Придумай ніжну наспівну мелодію до вірша.

Наче срібні зірочки,
білосніжні квіточки,
із зимової хмаринки
до землі летять сніжинки.

Л. Вознюк

Обери музичний інструмент для супроводу своєї пісеньки, щоб забарвлення відповідало плавному і спокійному характеру польоту пухнастих сніжинок. Поясни свій вибір.

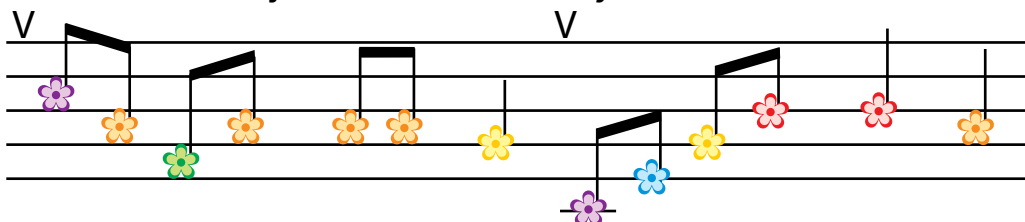

Поясни Барвику, які перетворення відбудуться з ніжною музикою сніжинок, якщо він заграє цю мелодію на трубі в супроводі барабана.

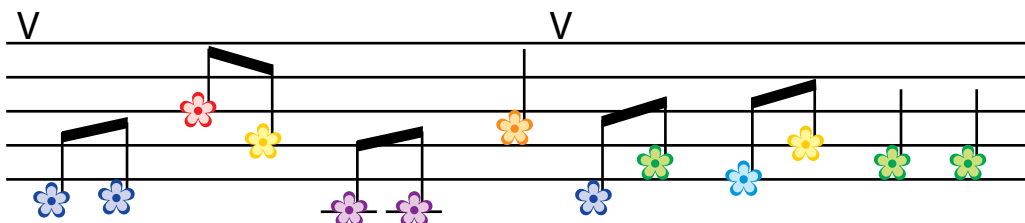

ПІСНЯ СНІГОВИКІВ

Музика і слова *Н. Рубальської*

Ми ма-лі сні - го - ви - ки, злі-пле-ні зі сні - гу,

сто - ї - мо ми у дво - рі ді-тво - рі на вті - ху.

Пофантазуй і виконай куплети пісні по-різному: перший — повільно, а другий — із чарівними перетвореннями (жвавіше, веселіше, голосніше).

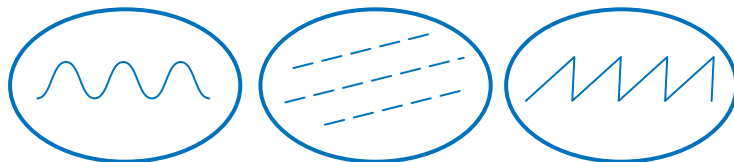
Часто перед початком пісні звучить вступ на музичному інструменті. Будь уважним, слідкуй за жестами вчителя й після завершення вступу починай співати за його вказівкою.

П. Чайковський. Танець маленьких лебедів із балету «Лебедине озеро» (відеофрагмент).

Які лінії відповідають мелодії танцю маленьких лебедів?

Потренуйся показувати жестом початок співу.

5. ЧАРІВНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ

У чарівній країні постійно відбуваються дива. Якщо до будь-якої фарби додати білий колір, вона стане світлішою. А краплинка чорної фарби зробить навіть найяскравіший колір темним.

А. Бруно. Снігопад

І. П'янков. Нічний пейзаж

Порівняй картини із зображеннями ранку й ночі. На якій із них переважають світлі, а на якій — темні кольори?

«Денні» кольори світлі, бо містять білий колір, а «нічні» — темні, бо містять чорний.

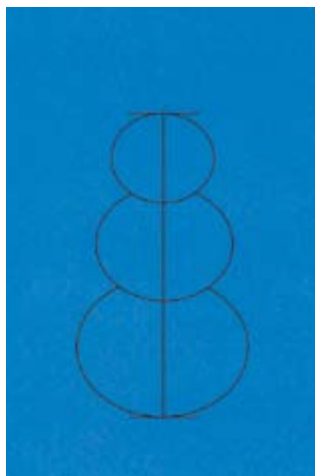

Намалюй сніговичка. Він може бути веселим і привітним або задумливим і мрійливим.

Створи разом із друзями композицію «Танок чарівних сніговиків».

Поясни Лясольці, яке із зображень розміщено правильно.

Яку фарбу вважають найсвітлішою, а яку — найтемнішою?

6. НОВОРІЧНЕ СВЯТО

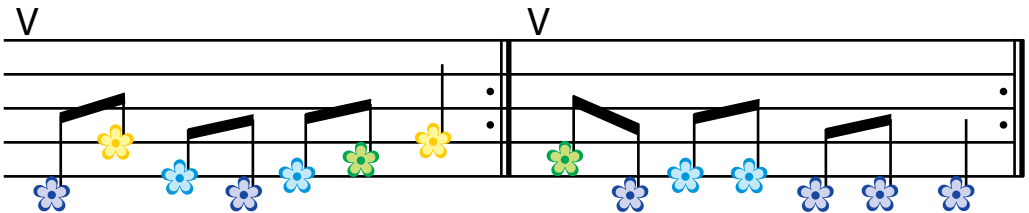
Незабаром Новий рік. Без Діда Мороза, Снігуроньки та прикрашеної ялинки не можна уявити це чудове свято!

ЯЛИНКА

Музика *Т. Шатенка*

Слова *М. Лисича*

Дід Мороз хо-див у ліс
і я-лин-ку нам приніс,

не -ве-ли - ку і струн-ку
у зе-ле-нім кожуш-ку.

Взявши дихання, вимовляй слова м'яко й чітко.

Продумай темп, силу гучності, характер мелодії, щоб пісня звучала весело і святково. Придумай до пісні ритмічний супровід на музичному інструменті.

Допоможи Барвику дібрати потрібні слова, щоб схарактеризувати музику.

Р. Шуман. Дід Мороз.

Як ти гадаєш, Дід Мороз співав чи танцював?

Розглянь малюнки. Визнач, про якого Діда Мороза розповіла музика. Чому ти так вважаєш?

Придумай до загадок мелодію та музичний супровід за поданим ритмом.

Хто малю-нок на вік- ні зма-лював о- тут ме-ні?

Що це? Що це? Всі кричать! Бі-лі му-хи ле-тять.

Підготуй до новорічного свята музичний подарунок рідним — виконай танок, пісню, вірш.

6. НОВОРІЧНЕ СВЯТО

На Новий рік із нетерпінням чекають дорослі та діти — прикрашають оселі, готують подарунки й листівки.

Пригадай, як ти вітаєш своїх рідних і друзів.

Чим відрізняються зображення на листівках? Які кольори на них переважають: теплі чи холодні, світлі чи темні?

Всіма кольорами, які є на світі, прикрашена нами ялиночка світить. На вітах зелених є кульки, сніжинки, бурульки, будиночки, навіть морквинки. Ще здалеку видно — блищать у вікні оранжеві, жовті і сині вогні.

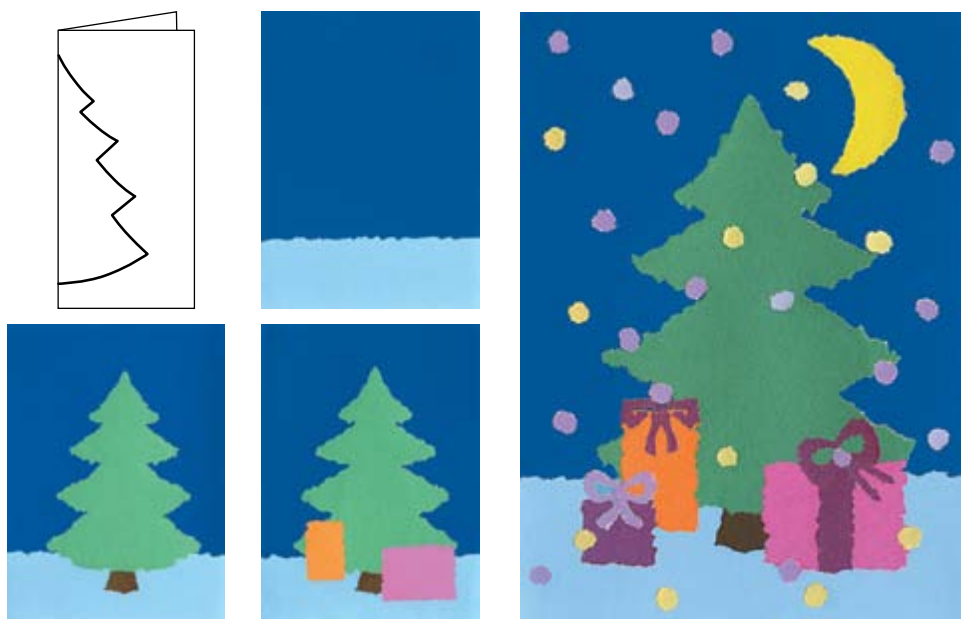
Скільки іграшок на новорічній ялинці! Вітальні листівки також можна прикрасити іграшками. Наприклад, виконавши **аплікацію**.

Аплікація — вирізування фігурок із різних матеріалів і наклеювання на будь-яку поверхню.

 Що на листівці буде найбільшим, а що — найменшим?

Головні зображення — ялинку, сніжок, подарунки та іграшки — вирізай із паперу, складеного удвоє. Тоді обидві частини зображення будуть однаковими, або **симетричними**.

 Створи з кольорового паперу й картону вітальну новорічну листівку. Поміркуй, де ти розмістиш ялинку, сніжок, подарунки. Прикрась листівку блискітками, бантиками.

Працюй із ножицями дуже уважно та обережно!

Які матеріали, крім паперу, можна використати для новорічної листівки?

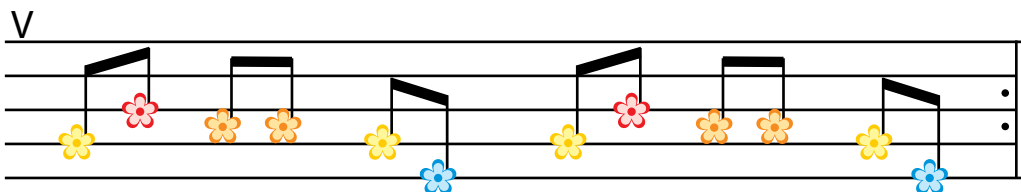

7. РАДІЙТЕ! СВЯТО ЙДЕ!

Узимку так багато свят! Одним із найулюбленіших в Україні є Різдво.

КОЛЯДКА

Ра-дуй -те- ся, лю-ди!
Бо - гу сві-чу ста-вте,

У нас свя-то бу-де!
а нам пи-ріг дай-те!

О. Збруцька. Різдво

Розкажи про свої враження від картини.

Які зимові свята ти знаєш? Які пісні на них співають?

Колядки співають на Різдво, вітаючи один одного з народженням Христа.

Щедрівками вітають з Новим роком.

Проспівай відомі тобі колядки та щедрівки.

Пісні можна виконувати з інструментальним супроводом і без нього.

Колядка «Бог ся рождає!».

Який характер музики? У якому темпі виконано колядку? Обери зі слів-підказок, хто її виконує.

радісний

рухливий

хор

ніжний

урочистий

помірний

Знайди серед зображених інструментів музичні. Які з них можна використати для музичного супроводу колядки, щедрівки?

Дізнайся про традиції святкування Різдва та Нового року у твоїй родині.

7. РАДІЙТЕ! СВЯТО ЙДЕ!

Діти на Різдво співають колядки і дарують усім святковий настрій. А сонечко робить цей морозний зимовий день світлим і яскравим.

Яким ми бачимо сніг у сонячному світлі? Яку фарбу треба додати, щоб жовтий колір став світлішим? А яка фарба зробить темним навіть білий сніг?

Н. Борм. Різдвяні розваги

Що художник зобразив світлими, а що — темними кольорами? Чому колір снігу під деревами й на галявинах має різні відтінки?

Хмарки в небі, дерева, кущі та сніг можна не лише намалювати фарбами, а й зробити казково-святковими. У цьому тобі допоможуть різні блискучі матеріали.

Намалюй розбіленими й затемненими фарбами зимовий ліс і його мешканців, які там заховалися. Зроби свій ліс святково-чарівним за допомогою кольорових блискучих матеріалів.

Коли фарба на малюнку підсохне, намасти потрібні місця клеєм і посип блискучим матеріалом.

Розкажи, як допомагають художникові біла та чорна фарби. На твоєму малюнку більше теплих чи холодних кольорів? Які кольори називають теплими?

ПЕРЕВІР СЕБЕ!

Завдання Лясольки:

1. Яка пісня тобі найбільше сподобалась і запам'яталась? Заспівай її.
2. Розкажи, як слід поводитись під час співу, слухання музики.
3. Які особливості мають музичні звуки?
4. Добери слова до прослуханої музики. Порівняй твори.

М. Лисенко. Колискова.

Український народний танець «Козачок».

мужня

рішуча

рухлива

ніжна

спокійна

урочиста

радісна

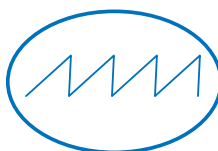
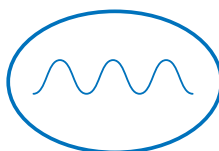
весела

мрійлива

грайлива

Завдання Барвика:

1. Пригадай картини, з якими ти ознайомився на уроках мистецтва. Які з них тобі найбільше сподобалися?
2. Якими художніми матеріалами можна малювати?
3. Що можна намалювати лініями, крапками, плямами?
4. Добери слова до різних ліній. Скористайся словами-підказками.

ніжна
тиха

мрійлива
сердита

гучна
рішуча

лагідна
яскрава

Завдання Лясольки та Барвика:

1. Добери до картин музичні твори, подібні за настроями.

2. Якими кольорами можна передати настрій музики п'єс?

П. Чайковський. Хвороба ляльки. Нова лялька.

3. Розклади слова у відповідні мистецькі скрині. Яке слово «зайве»?

музична

образотворча

ЗАГАДКИ ХУДОЖНІХ МОВ

1. КАЗКА ВІДЧИНЯЄ ДВЕРІ

Кожен вид мистецтва має свою мову. Музика промовляє до нас звуками. **Вокальну** музику співають, **інструментальну** — виконують на музичному інструменті.

Українська народна мелодія «Щедрівочка щедрувала» у вокальному та інструментальному виконанні.

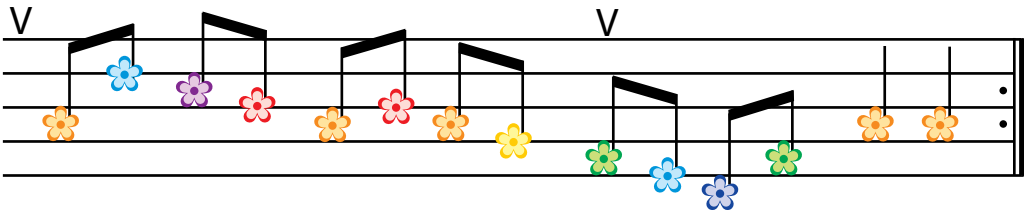
Визнач, де вокальна музика, а де — інструментальна. Хто виконавці?

Деякі пісні можна виконати в ролях, створити виставу. Це мистецтво **театру**.

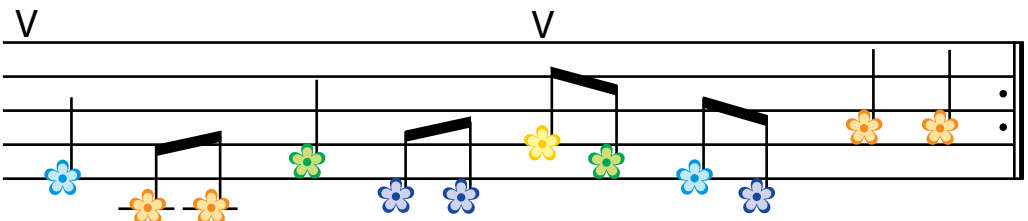

ДВА ПІВНИКИ

Музика і слова народні

Два пів-ни-ки, два пів-ники го-рох мо-ло - ти-ли,
дві ку-ро-чки чу-ба-ро-чки до мли-на но - си - ли.

Цап ме-ле, цап ме-ле, ко-за за-си - па - є,
а ма-леньке ко-зе-нятко на скри- по-чці гра-є.

Прислухайся до свого співу — звук має бути ненапружений.

Виконай разом із друзями пісню в ролях. Створить музичний супровід (барабан, трикутник, бубон).

З якої картини «звучить» вокальна, а з якої — інструментальна музика?

І. Сколоздра. Рік новий народився

І. Сколоздра. Коломийки

Придумай музику до вірша.

Їду поїздом я в горах:
«Еге-гей!» — кричу з вікна.
«Еге-гей!» — до мене хором
відгукнулася луна.

І. Січовик

Який вид мистецтва говорить з нами мовою звуків?

1. КАЗКА ВІДЧИНЯЄ ДВЕРІ

Образотворче мистецтво також має свою неповторну мову. Це лінії, крапки, плями, кольори. Без образотворчого мистецтва не обходиться жодна вистава — театральна, циркова. Наприклад, художник створює афіші та запрошення.

Про що можна дізнатися із запрошення на циркову виставу?

Цирковий плакат

Запрошення

Ю. Мазик. Напарники

Що особливого в зображенні клоуна й кота? Які номери міг виконати в цирку кіт, а які — папуга?

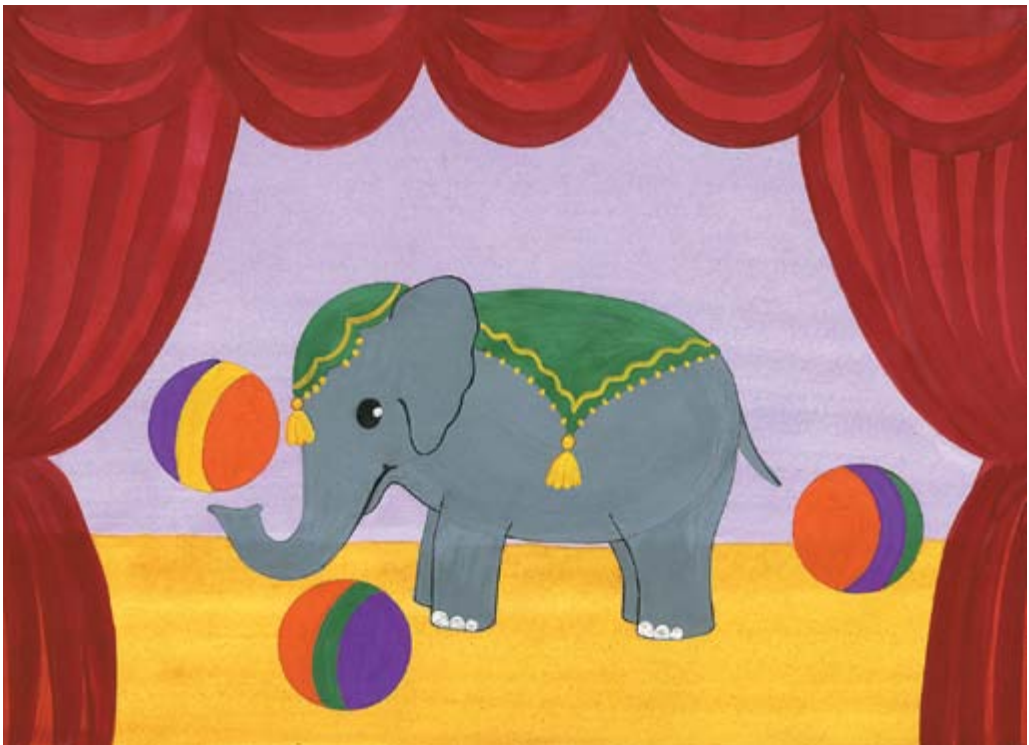
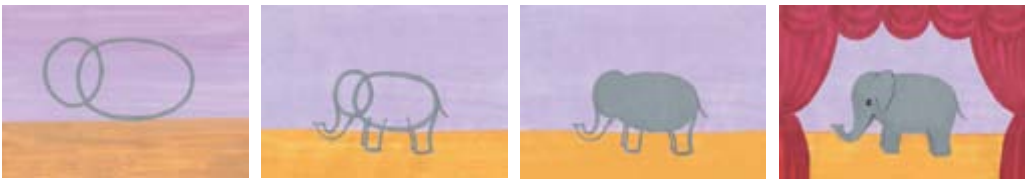

Створи яскраве запрошення на виставу з дресированим слоном. Обведи зображення контуром для виразності.

Для того щоб створити запрошення на циркову виставу з виступами хижаків, мавпочок чи слонів, ти маєш навчитися малювати тварин.

Із чого складається тіло слона? Що може робити в цирку ця розумна тварина?

Якою мовою говорить образотворче мистецтво?

2. ЗУСТРІЧ ІЗ ТЕАТРОМ

Мова театрального мистецтва незвичайна. На сцені театру оживають герої казок та інших творів. Ці дива творять актори. У драматичному театрі актори розмовляють, а в музичному — співають і танцюють.

Героїв яких казок зображено на малюнку?

«Оживи» разом із друзями героїв улюблених казок: згадай їхні пісні.

М. Равель. Балет «Дитя та чари» (відеофрагмент).

Яких героїв грали актори?

 Допоможи Барвику й Лясольці визначити, як потрібно поводитися в театрі.

 Зіграй разом із друзями ролі лисички, півника, вовчика та зайчика за віршами Ігоря Січовика.

А ЩО В МІШКУ?

— Лисичко, лисичко,
де була цілу нічку?
— Я була у півника,
півника-іменинника...
— А що в тебе у мішку?
— Кукуріку!

ЗАХИСНИК

Вовчик виє серед ночі,
повні суму в нього очі.
Підійшов Зайко до нього,
заспокоює малого:
— Доки я живу у лісі,
ти нікого тут не бійся!

 Що ти дізнався про театр?

2. ЗУСТРІЧ ІЗ ТЕАТРОМ

Про чарівність мистецтва театру часто розповідає його будівля.

Театр ляльок
(м. Київ)

Театр ляльок
(м. Луганськ)

Театр ляльок
(м. Сан-Дієго. США)

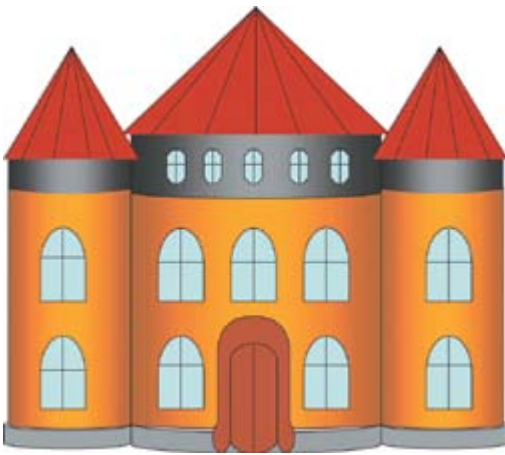

Театр ляльок
(м. Торунь. Польща)

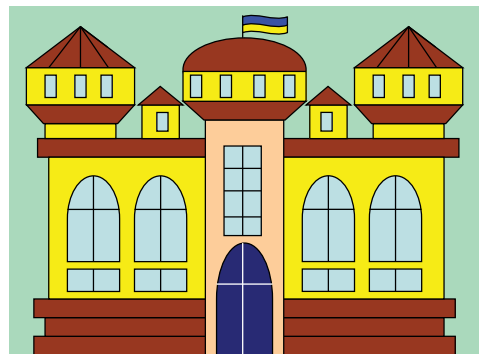
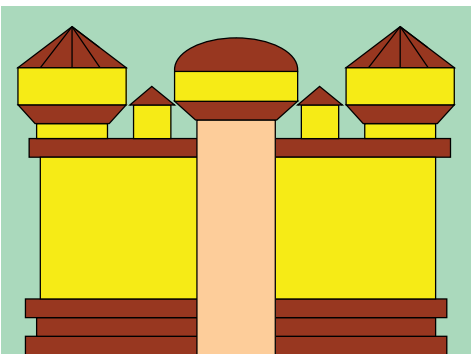
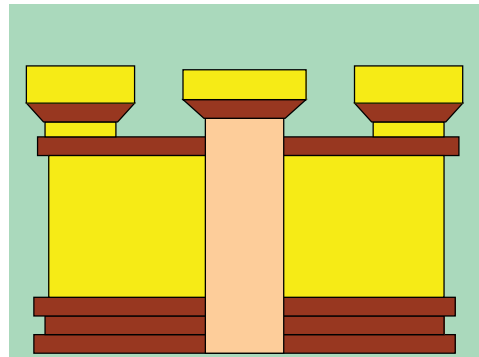
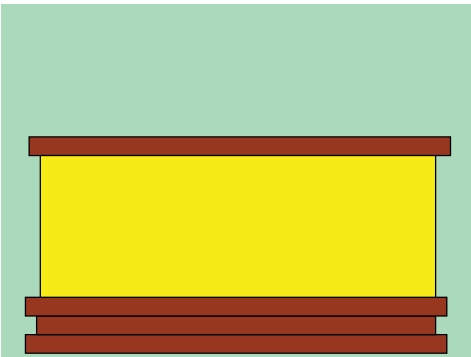

Чи доводилося тобі бувати в театрі для дітей? Чому такий театр можна відразу впізнати? Розкажи про будівлі театру.

Щоб намалювати будівлю театру, треба правильно розмістити зображення на аркуші. Зверни увагу: будівля складається з різних форм.

Створи з кольорового паперу зображення будівлі театру для дітей. Поміркуй, які форми й кольори ти для цього використаєш. Як можна надати театру урочистого вигляду?

Що ти знаєш про театри для дітей?

3. ЛУСКУНЧИК

У театрі завжди відбуваються незвичайні перетворення. Наприклад, сьогодні ми завітаємо до театру, у якому вистава говоритиме мовою музики й танцю. Це — **балет**!

Балет — вистава, зміст якої розкривається за допомогою танцювальних рухів під музику.

Дія балету «Лускунчик» відбувається напередодні різдвяних свят. Дівчинка Марі отримує в подарунок нову іграшку Лускунчика. Дивовижні пригоди Марі й хороброго Лускунчика передано в різноманітних танцях казкових персонажів: сніжинок, квітів, іграшок.

Порівняй ілюстрацію Геннадія Спіріна до казки «Лускунчик» і сцену з балету.

Ілюстрація до казки

Сцена з балету

Танець має свою особливу мову — граційні рухи, жести.

Співаючи, уяви, як сніжинки кружляють у витонченому танку, наче тендітні балерини.

П. Чайковський. Вальс сніжинок із балету «Лускунчик».

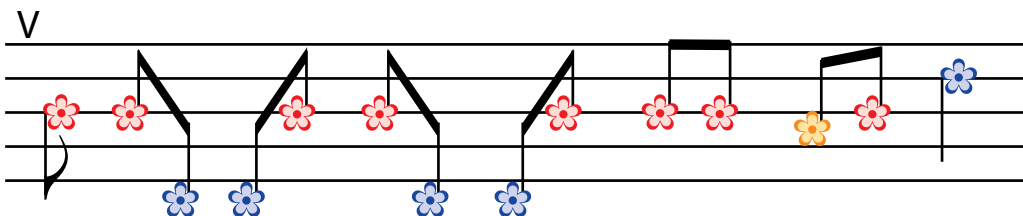
Який танець виконують сніжинки — ніжний і загадковий чи урочистий і рішучий?

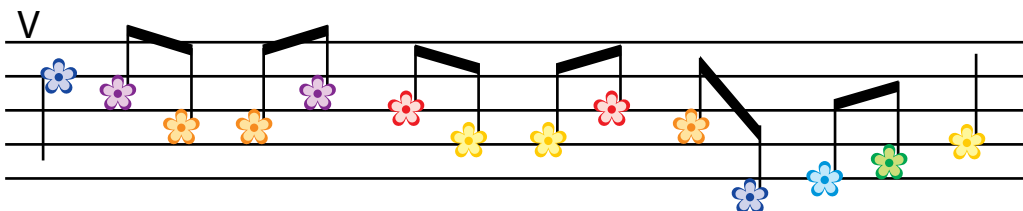
СНІЖИНКИ

Музика Я. Степового

Слова народні

Ми бі - лі - ї сні-жи- но -чки із не -ба ца - ри-ни.

Ле - ге-нькі, як пу - ши -но -чки, ле -ті- мо всі сю - ди.

Прикрась свій спів звучанням трикутника. Придумай рухи й розкажи за їх допомогою про пригоди сніжинок-танцівниць.

Порівняй мелодії пісні Якова Степового та вальсу сніжинок Петра Чайковського.

Якою мовою говорить мистецтво танцю?

3. ЛУСКУНЧИК

Художників завжди вражали витончені балерини, тому їх так багато на полотнах митців.

А. Атрошенко.
Балерина

А. Виноградова.
Балет

Балет «Лускунчик». Вальс квітів

Які за характером танці зображено? Опиши костюми танцівниць.

П. Чайковський. Вальс квітів із балету «Лускунчик».

Артисти балету виступають у сценічних костюмах. Перед тим як виготовити костюм, художник малює його **ескіз**.

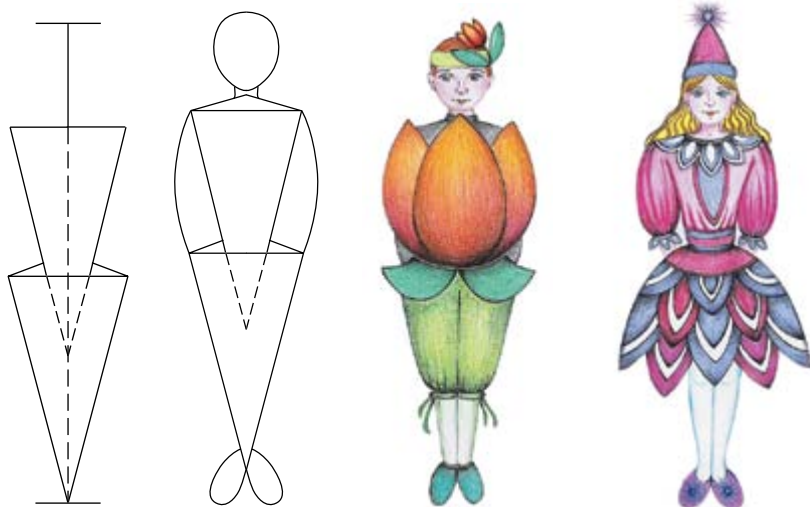
Л. Бакст. Ескізи костюмів до балетів

Придумай костюми для виконавців вальсу квітів і намалюй їх. Поміркуй, як потрібно розмістити зображення на аркуші.

Колір костюма має відтворювати настрій музики й танцю.

Як художники створюють костюми для героїв вистав?

4. ЛУСКУНЧИК

У театрі музику найчастіше виконує **оркестр**. Він додає чарівності персонажам спектаклю завдяки звучанню різних інструментів.

Оркестр

Оркестр — великий колектив музикантів, які грають на різних музичних інструментах.

Гра «Оркестр». Створи разом із друзями ритмічний оркестр за допомогою музичних інструментів (трикутника, бубна, барабана).

		γ	▬▬		γ	▬▬		γ			
	γ	▬	γ	▬	γ	▬	γ	▬	γ	▬	
		γ		γ		γ		γ		γ	

П. Чайковський. Битва іграшок і мишей. Танець Феї Драже з балету «Лускунчик».

Як музика відобразила битву іграшок і мишей? Які інструменти звучать найголосніше?

Розкажи про свої враження від звучання челести з танцю Феї Драже.

Кожен інструмент оркестру має своє неповторне звучання.

Добери слова-характеристики та кольори, що найкраще відповідають звучанню зображених інструментів.

труба

барабан

челеста

скрипка

флейта

яскравий

світлий

прозорий

тривожний

урочистий

ніжний

Мультфільм «Лускунчик» (фрагмент).

Розкажи своїм рідним про оркестр.

4. ЛУСКУНЧИК

Цікавою та захоплюючою виставу роблять гра акторів, художнє оформлення вистави — костюми, оздоблення сцени. Це допомагає глядачам зрозуміти характери й настрої казкових героїв.

М. Шемякін.
Щур зі шматком
сиру.
Статуетка

Фрагменти мультфільму
«Лускунчик»

Мишачий
король.
Статуетка

Лускунчик.
Музична
шкатулка

Який персонаж намальовано, а який має вигляд об'ємної фігури?

Об'ємні зображення, виконані з каменю, металу, глини тощо, називають **скульптурою**.

Поміркуй, як можна у скульптурному зображенні передати настрій казкового персонажа. Яким треба зліпити Лускунчика, а яким — Мишачого короля?

Зліпи з кольорового пластиліну фігурку Мишачого короля.

Переглянь у вільний час мультфільм «Лускунчик».

5. ВЕСЕЛИЙ МАНДРІВНИК

Сторінками підручника ти мандруєш дивовижним світом мистецтва. Слухаєш музичні твори, споглядаєш картини, навіть відвідуєш театральні вистави! Є вистави, де герої-актори не тільки танцюють під музику, а й співають.

Раді вітати тебе в **опері!**

Опера — спектакль, зміст якого розкривається за допомогою співу та гри оркестру.

Пригадай казку «Колобок». Уяви себе композитором. Придумай пісеньку головного героя казки.

АРІЯ ТІСТА З ОПЕРИ «КОЛОБКОВІ МАНДРИ»

Музика *Н. Барабаш*

V V

Я вте -чу, втечу із ді-жки і не бу -ду ко-лоб-ком.

V V

Підведусь мерщій на ніжки і бі-гом, бі-гом, бі-гом.

Як ти заспіваєш пісеньку Колобка? А як — Лисички, Зайчика, інших персонажів казки?

Композитор для кожного персонажа опери створює власну пісню, яка відповідає його характеру. Її називають **арією**. Арію можуть виконувати різні співацькі голоси: чоловічі, жіночі й навіть дитячі.

 Барвик і Лясолька вирішили заспівати арії з опери «Колобкові мандри». Чи правильно вони обрали персонажів? Чому?

 Г. Гриневич. Опера-казка «Плескачик». Арії героїв опери.

 Який характер мелодій кожного персонажа казки? Які співацькі голоси (дитячі, жіночі, чоловічі) виконують арії героїв опери?

Пригадай музичний супровід до арій опери «Плескачик». Які інструменти ти використав би для супроводу пісні Зайчика, Ведмедя та Вовка?

 Про який музичний театр ти дізнався?

5. ВЕСЕЛИЙ МАНДРІВНИК

Часто театральні вистави створюють за мотивами відомих казок. У балеті Колобок уміє танцювати, а в опері — співати. Саме актори передають характер героя. А якщо акторами були б ляльки? Завітаймо в театр, де головними героями вистав є ляльки. Ляльками-актерами керують талановиті люди — ляльководи.

У якому театрі всі ролі виконують ляльки? Як ляльки рухаються в такому театрі?

Лялька-рукавичка

Пальчиковий театр

Художник театру ляльок вирішує, як виглядатимуть персонажі вистав. Він створює характер кожного героя.

Якою має бути лялька, щоб її було добре видно зі сцени в театрі?

Найвиразнішим елементом театральної ляльки є голова. Її можна пошити з тканини, хутра або зліпити з пластиліну. Ти можеш самостійно або з допомогою дорослих створити свій маленький театр ляльок.

Зліпи з пластиліну разом із товаришем голівки персонажів казки «Плескачик». Прикріпіть до них трубочки з паперу або олівці. Придумайте, про що говоритимуть ляльки.

Розкажи про свої улюблені лялькові вистави.

6. ВЕСЕЛИЙ МАНДРІВНИК

В опері актори розмовляють із глядачами мовою музики. Зі сцени лунають різні голоси.

Групи виконавців називають **ансамблем**. Інколи основним героям вистави допомагають виконувати пісні інші співаки — **хор**.

Хор

Г. Гриневич. Опера-казка «Плескачик».

Чиї арії прозвучали? Хто виконував вокальні ансамблі? Чи передала опера зміст казки?

Створи разом із друзями власну оперу-казку. Розподіліть ролі: Колобок — хлопчик, Лисичка – дівчинка. Арії Ведмедя, Зайчика й Вовка заспівайте хором або ансамблем.

«На сметані мішаний,
на віконці стужений,
круглий бок, рум'яний
бок.

Я — веселий *Колобок*».

Ведмідь: «Я волохатий,
клишоногий
мед люблю і сплю в
барлозі».

Вовк: «Я сірий та ікластий,
і можу вівцю вкрасти».

Лисиця: «Я руда, низько-
го росту,
хитра я і довгохвоста».

Зайчик: «У мене швидкі
лапки й куций хвіст,
а також довгі вушка й
чорний ніс».

Що спільного й відмінного в художніх мовах ба-
лету та опери?

6. ВЕСЕЛИЙ МАНДРІВНИК

Диво театру створюється не тільки грою акторів, музикою, танцем, але й красивими костюмами, оформленням сцени, декораціями. Художники майстерно оздоблюють сцену для балету, опери, музичної казки чи лялькової вистави.

М. Шемякін. Декорації до балету «Лускунчик»

Як художнику вдалося створити казковий настрій? Які кольори для цього використано? Пригадай, як утворити світлі й темні кольори.

Декорації — художнє оформлення сцени — допомагають зрозуміти зміст вистави.

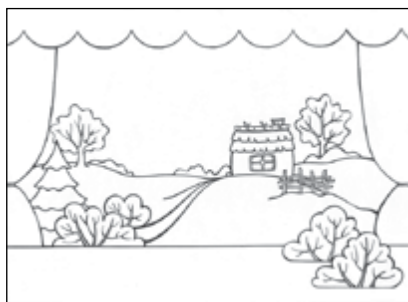
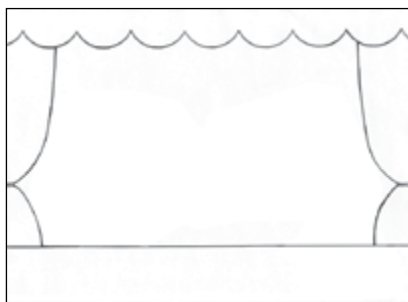

Якого кольору будуть декорації, якщо дія відбувається в густому лісі? Якими мають бути декорації на сцені?

Створи декорації, серед яких залюбки виступатимуть персонажі опери-казки «Плескачик».

Що на сцені знаходиться ліворуч, а що — праворуч, що — ближче, а що — далі? Чому хатка намальована меншою, а кущики — більшими?

Декорації до вистави можна виконати в техніці аплікації.

Які декорації ти бачив у театрі?

7. КАЗКА ПРО ПРОЛІСОК

Сьогодні ти потрапиш у незвичну казку — музичну. А головним героєм її буде чарівна весняна квітка — пролісок. Люди полюбили його за ніжність і красу.

Пригадай кольори та звуки весни. Який настрій вони викликають?

М. Чембержі. Казка про синій пролісок.

Скільки музичних інструментів виконували твір? Який музичний інструмент виконує мелодію тендітного проліска? Про яких казкових героїв ти дізнався? Як завдяки лише музиці можна зрозуміти зміст казки?

Щоб передати в музиці ніжність і лагідність, композитор використовує **високий регістр**. Ці звуки можна порівняти зі світлими кольорами. А для відтворення суворості та грізності музика звучить у **низькому регістрі**. Звуки тут подібні до темних кольорів на палітрі художника.

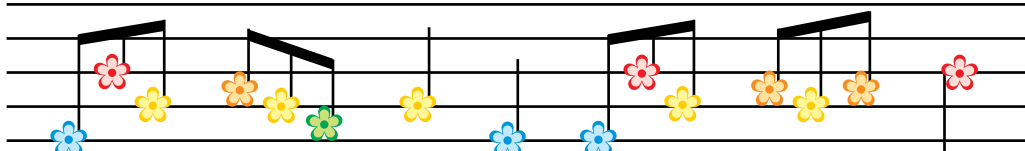
МАМА

Музика В. Книш

Слова С. Грицюка

V

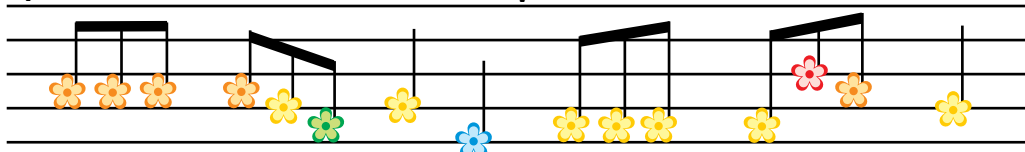
V

Хто є рід-нішим за ма - му, хто ще о-так, як во - на,

V

V

пестить, голубить вустами, сяє, мов зірка яс - на?

З яким настроєм слід виконувати пісню? Як рухається мелодія? Створи інструментальний супровід до пісні.

Художній фільм «Мама» (кінофрагмент).

Кадри з кінофільму «Мама»

З якими видами мистецтва ти зустрівся, переглянувши фрагмент кінофільму? Як музика допомагає в кіно? Пригадай кінофільми, де звучить музика.

У якому регістрі краще звучатиме мелодія п'єси для мами?

7. КАЗКА ПРО ПРОЛІСОК

Усе яскравіше світить сонечко, швидко тоне сніг, і дзвінким пташиним співом наповнюється ліс. На зігрітій промінцями лісовій галявині з'являються тендітні весняні квіти — проліски.

Якого кольору проліски на фото? Які вони мають квітки, стебельця й листочки?

Що ти бачиш на передньому плані картини, тобто ближче до тебе? Чи так само добре видно квіти на землі й листочки на деревах на задньому плані картини?

Н. Боем.
Весна

! Предмети, розташовані на передньому плані, виглядають більшими і яскравішими. На задньому плані, навпаки, — меншими і менш яскравими.

Намалюй «Казку про синій пролісок».

Розкажи Лясольці, яке зображення виконане правильно. Чому?

Які кольори переважають у природі навесні?

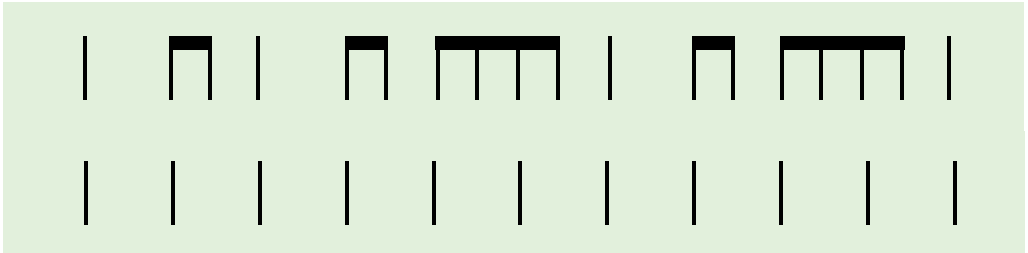

8. ІВАСИК-ТЕЛЕСИК

Оркестр може не тільки допомагати, але й сам розповідати казки. Завдяки особливому звучанню музичних інструментів можна передати характери казкових персонажів: добрих і злих, веселих і грізних.

Виконай разом із друзями ритмічну послідовність. Поміркуй, які інструменти можуть звучати разом гармонійно.

Люлі-люлі, Телесику,
наварила кулешику,
буду тебе годувати,
весну красну прославляти!

З якої казки ці слова? Придумай мелодію до вірша. Поміркуй, який має бути її характер, темп. Обери інструменти для музичного супроводу пісні.

Оркестр може не тільки відобразити характери героїв, але й відтворювати різні життєві явища. Наприклад, плескіт хвиль річки, якою мандрує Івасик-Телесик, або передзвін ковальських молотів.

М. Сільванський. Музична казка «Івасик-Телесик» (фрагменти — теми Івасика-Телесика, Змії, плескоти хвиль і передзвону молотів ковалів).

Як за допомогою музики зображено Івасика-Телесика, злу Змію? Які інструменти відтворили плескіт хвиль і передзвін молотів? Обери із запропонованих слів ті, що характеризують мелодію кожного персонажа.

наспівна

грізна

весела

прозора

яскрава

батьора

ніжна

гучна

танцювальна

дзвінка

тиха

таємнича

Обери музичні інструменти для відтворення різних характерів героїв: злої Змії, лагідної матусі, відважного Івасика-Телесика.

труба

фагот арфа

скрипка

литаври

Розкажи, що нового ти дізнався про можливості оркестру.

8. ІВАСИК-ТЕЛЕСИК

Завдяки кіноекрану казка «оживає». Героями багатьох мультфільмів можуть бути намальовані ляльки або спеціальні ляльки-актори. Їх художники створюють із різноманітних матеріалів: пластикіну, глини й навіть паперу.

Пригадай, які лялькові мультфільми ти бачив.

Розкажи, який фрагмент казки відтворено у фонтані. Яка музика має звучати разом зі струменями води — весела чи сумна? Чому?

Фонтан «Івасик-Телесик» (Львів)

Героїв дитячих мультфільмів можна створити за допомогою кольорового пластиліну.

Г. Осадко. Метелики

Зліпи фігурку Івасика-Телесика як персонажа мультфільму.

Чим відрізняються мальовані та лялькові мультфільми?

9. ВЕЛИКА ВИСТАВА

Пробуджуючись навесні, природа дарує нам найрізноманітніші дива. У лісі можна почути і оперні арії пташок, і музичну казку, що створює дзижчання комах. Можна побачити й балет у виконанні найпрекрасніших танцівників — метеликів. Весна розпочинає свою велику театральну виставу!

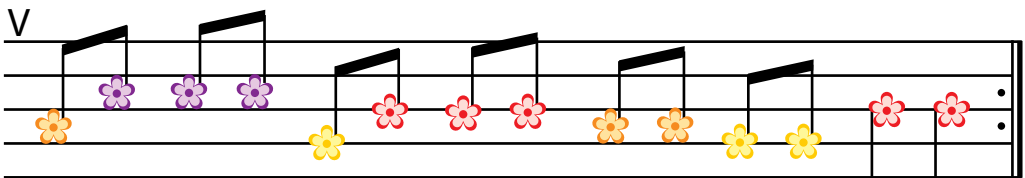
Весняна пісня

ОЙ ЧОГО ТИ, МЕТЕЛИКУ

Музика *В. Верховинця*

Слова *А. Півчука*

Ой чо - го ти, ме - те - ли - ку, по по - лю лі - та - еш?
Мо - же, кра - щу від у - сіх кві - то - чку шу - ка - еш?

 Зверни увагу на рух мелодії: то вгору, то униз. Слідкуй за точністю її виконання. Під час спі-ву відбивай ритм пісні на бубні. Заспівай пісню у відповідному настрої. Чи відповідає настрої пісні зображеному на картині (с. 94)?

 Співаючи у хорі, прислухайся до своїх одно-класників, щоб ваш спів звучав злагоджено і красиво.

 М. Сильванський. Музична казка «Івасик-Теле-сик».

 Пригадай події казки «Івасик-Телесик». Як музика допомогла зрозуміти зміст, характери та настрої казки?

Як ти гадаєш, мелодію головного героя краще виконувати на одному інструменті чи на декількох?

Музику можна виконувати разом, а можна одному — соло. Людина, яка виконує музику са-мостійно — **соліст**.

 Розкажи про мову музичного театру.

9. ВЕЛИКА ВИСТАВА

До створення вистави залучають багато людей. Ляльок-акторів і декорації майстерно виготовляють художники. А оживляють ляльок і роблять їх веселими чи сумними, сміливими чи боягузливими актори-ляльководи. Музику до лялькових вистав пише композитор.

З яких матеріалів виготовлено ляльок? Які характери цих героїв?

В. Безуля.
Ляльки

О. Хавінсон. Принцеса на горошині

Поміркуй, які персонажі казок можуть виступати в дивовижному лісі, а яким потрібні чарівні будиночки чи високі палаці.

Художник-лялькар використовує різні художні техніки та матеріали для створення ляльок: виліплює, малює, конструює з паперу, шие костюми.

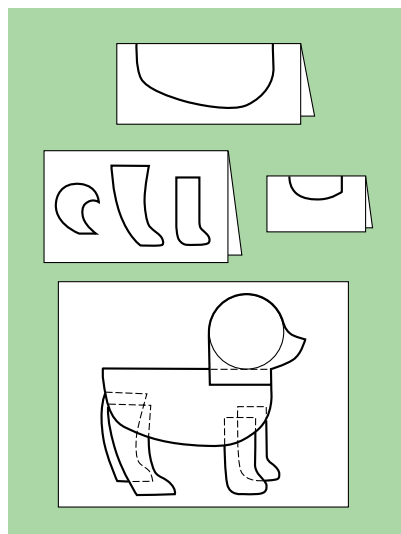
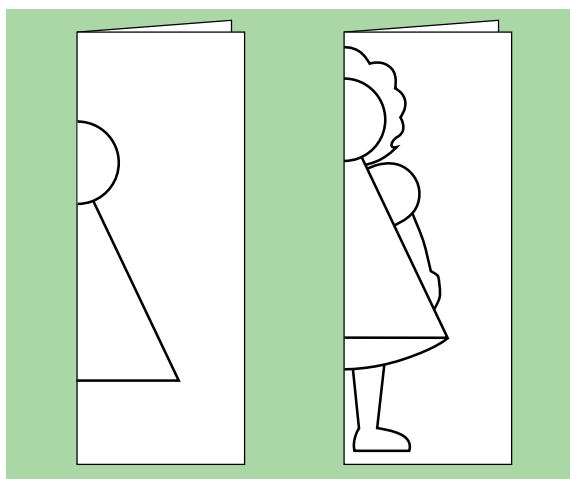

Персонажів яких казок ти вже створював? Де на сцені мають розміщуватися декорації?

Створи разом із друзями колективну композицію «Театр ляльок». Для цього треба розділитися на групи. Перша група (художники-лялькарі) виготовлятиме персонажів різних казок; друга (художники-декоратори) — створюватиме для них декорації.

Придумай казкову історію для театру ляльок.

ЯК МИТЦІ СТВОРЮЮТЬ КРАСУ

1. НАРОДНА ТВОРЧІСТЬ

Люди з давніх-давен прагнули оточити себе красою. Вони співали пісні, прикрашали одяг і оселю. Кожне наступне покоління привносило в цю творчість щось своє. Мистецтво, створене народом, яке не має певного автора, називається **народним**.

Народні музиканти поєднують талант композитора й виконавця.

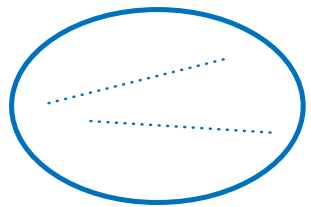
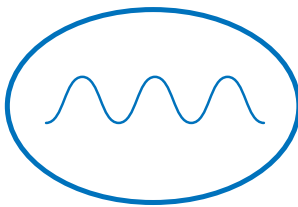
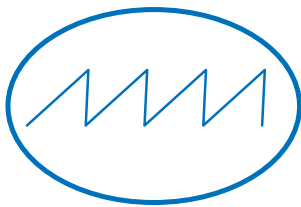
Які українські народні пісні ти знаєш? Назви пісні, створені українськими композиторами.

Колискова (обробка А. Авдієвського).
Я. Степовий. Колискова.

Хто виконує колискові? Яка з них вокальна, а яка — інструментальна? Схарактеризуй колискові: їх мелодію, темп, гучність.

Яка з ліній відповідає за своїм характером мелодії колискової?

Малюнки на рушниках і вишиванках — це також **народна творчість**.

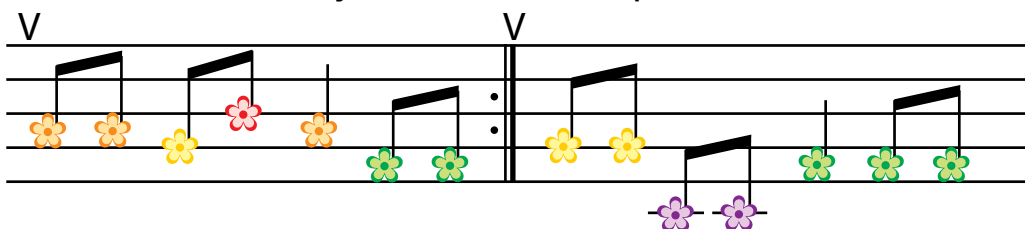
Які малюнки зазвичай відтворено на українських рушниках і вишиванках?

Візерунки на вишивках ритмічно поєднуються. Слухаючи музику, можна помітити, як ритмічно чергуються короткі й довгі звуки. Отже, ритм допомагає передати красу в мистецтві.

ВИЙДИ, ВИЙДИ, СОНЕЧКО

Музика і слова народні

Вийди, вийди, со-не-чко,
на ді - до - ве по-ле-чко,
на ба - би-не зі-ля-чко,

на на-ше по - двір'ячко.

Співаючи веснянку, чітко вимовляй слова. Зверни увагу, де потрібно робити вдих під час виконання пісні.

Українська народна пісня «Сонечко» (обробка В. Барвінського).

Чи впізнаєш мелодію? Як композитор перетворив народну пісню? Який настрій у створеного композитором музичного сонечка?

Розкажи, що ти дізнався про народну творчість.

1. НАРОДНА ТВОРЧІСТЬ

Усе, що нас оточує, знайшло своє відображення в мистецтві. Посуд, меблі, одяг майстри робили не лише зручними, а й красивими.

Як майстри прикрасили чашку та сорочку?

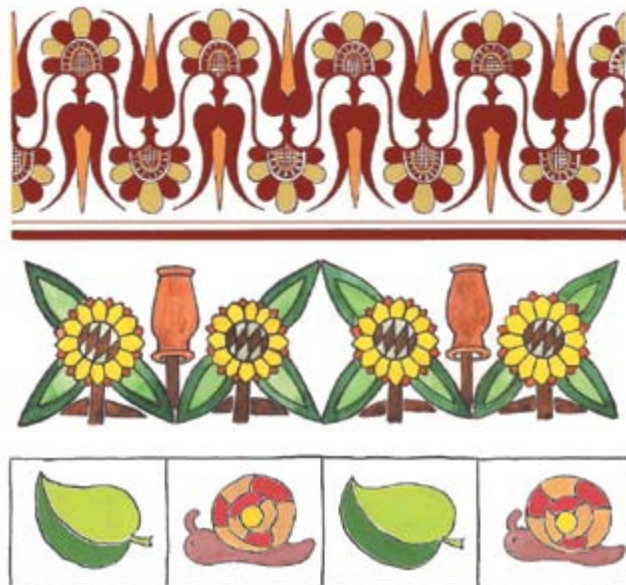
Звичайні речі можна перетворити на мистецькі твори за допомогою оздоблення їх **орнаментом**.

Повторення або чергування кількох елементів в орнаменті називають **ритмом**.

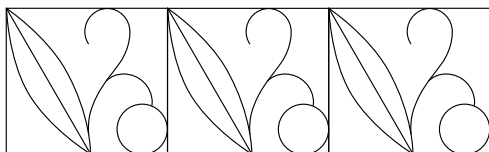
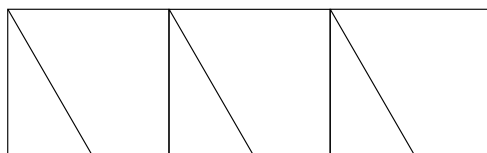

В одному орнаменті можуть чергуватися елементи, різні за розміром, формою та кольором.

Створи рослинний орнамент для розпису своєї чашки.

! Усі елементи орнаменту мають ритмічно повторюватися.

Розглянь орнаменти на різних речах удома. Розкажи, з яких елементів вони складаються.

2. НАРОДНА ТВОРЧІСТЬ

Українськими народними музичними інструментами є свищики. Завдяки цим іграшкам діти висвистували, як соловейки, зозульки, синички та інші пташки. Такими свищиками в Україні колись закликали весну.

З яких матеріалів виготовлені свищики на світликах? Як ти гадаєш, чому?

Якщо в тебе вдома є свищики, принеси їх до школи й разом із друзями створи весняний пташиний хор.

Придумай до вірша мелодію та ритмічний супровід до неї. Заспівай її.

У нашому дворі стоїть весна така,
що навіть зацвіла мітла сніговика!

А. Костецький

Літери «с», «ш», «щ» співай коротко й чітко!

Народна музика звучить не тільки дзвінками голосами співаків, а й на музичних інструментах.

Гра на волинці (дуді). *Й. С. Бах*. Волинка.

Як композитор відтворив звучання волинки?

Ф. Буше. Чабанець, що грає на волинці

Народні музички часто об'єднувалися в гурти — ансамблі. Під їхній супровід співали й танцювали.

Народні танцювальні мелодії. Ансамбль народних інструментів.

Який настрій музики? Завдяки чому він такий? Звучання яких інструментів ти впізнав?

Розкажи про народну музику своїм друзям.

2. НАРОДНА ТВОРЧІСТЬ

Багато народних майстрів захоплюються виготовленням та оздобленням іграшок. Іграшку можна зробити із соломи, пошити з тканини, вирізати з дерева або зліпити з глини.

Визнач, з якого матеріалу зроблена кожна іграшка.

Поміркуй, як вигляд іграшки залежить від матеріалу, з якого вона виготовлена. Які іграшки подобаються тобі найбільше? Чому? Іграшки з якого матеріалу можна прикрасити орнаментом?

Однією з улюблених дитячих іграшок були дерев'яні або глиняні свищики, які мали форму пташок, що дзвінко свистіли чи тьохкали.

Яких тварин ти впізнаєш у фігурках свищиків? Як вони оздоблені?

Гуцульський
свистунець

Л. Денисенко-Єременко.
Свищик Зозулиця

Виліпи з кольорового пластиліну весняну іграшку-свищика та прикрась її.

Чи є серед твоїх іграшок народні? Розглянь, як вони прикрашені.

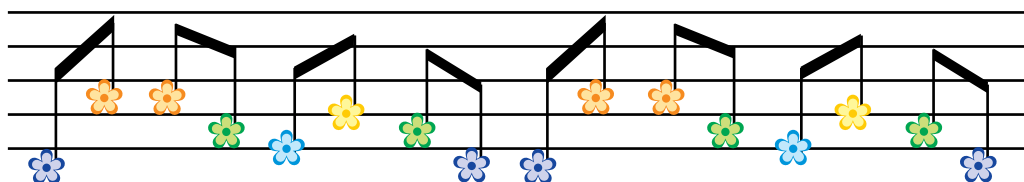
3. МИТЦІ-ПРОФЕСІОНАЛИ

Музика може народжуватися під впливом різних почуттів. Наприклад, від споглядання краси природи або під час слухання цікавих оповідань, казок. Її створюють народні митці та професійні музиканти — **композитори**.

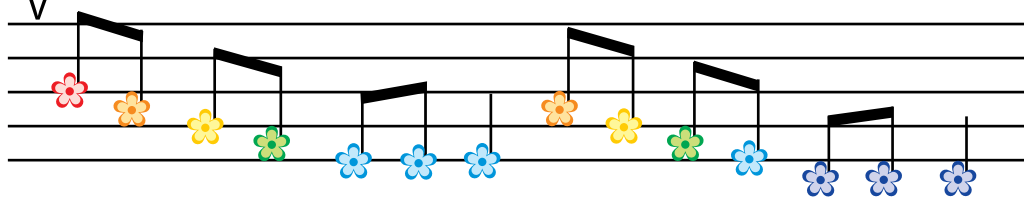

УЗЯЛА ЛИСИЧКА СКРИПКУ

Музика А. Філіпенка Слова О. Журливої

У - зя-ла ли-сич-ка скрипку, сі-ла з но-та-ми під лип-ку,
V

і то- не - сень - кий смичок гра-є, гра-є го - па-чок.

Виконуючи пісню, слідкуй за чітким промовлянням закінчень фраз.

Як у пісні змальовано лисичку? Розкажи про характер мелодії, її ритм. У якому темпі її краще виконувати? З якою гучністю?

Придумай разом із друзями рухи до пісні відповідно до її змісту.

Музикантів, які виконують вокальну та інструментальну музику, називають **виконавцями**.

К. Стеценко. Опера-казка «Лисичка, Котик і Півник» (пісні Котика, Півника, Лисички).

Як композитор завдяки музиці передав характери винахідливого Котика, довірливого Півника, хитрої Лисички?

Порівняй характери лисичок із пісні Аркадія Філіпенка та опери-казки Кирила Стеценка.

Який малюнок відповідає пісні, а який — опері-казці? Як художник зобразив різних за характером лисичок?

Хто такий композитор?

3. МИТЦІ-ПРОФЕСІОНАЛИ

Красу навколо нас створюють люди різних художніх професій. Одні художники пишуть картини за допомогою фарб та олівців, інші створюють скульптури — об'ємні зображення людей і тварин з різних матеріалів (глини, каменю, металу).

Ф. Ботеро.
Кіт (Барселона)

О. Отнякіна-Бердник.
Котик

Поміркуй, якою за розміром може бути скульптура в парку чи на площі, а якою — в музеї.

Пам'ятник коту
Пантелеймону (Київ)

Пам'ятник коту
(Вільнюс)

Зліпи з пластиліну або солоного тіста фігуру кота, який грається клубком ниток.

Щоб створити скульптуру тварини, спочатку визнач, з яких основних частин складається її тіло. Розміри частин тіла також мають бути узгоджені між собою.

Які скульптури ти бачив? Де вони розташовані?

4. СТВОРЮЮЧИ КРАСУ

Відвідуючи концерти, ти можеш побачити, що перед оркестром чи хором, наче вчитель перед учнями, стоїть людина з паличкою. Це — **диригент**. Його праця дуже відповідальна, адже від його рухів залежить злагодженість звучання великого колективу музикантів — оркестру чи хору.

Зверни увагу на виразні рухи диригента. Під час хорового співу уважно слідкуй за руками вчителя.

Диригент хору

Гра «Оркестр». Створи разом із друзями ритмічний оркестр за допомогою музичних інструментів та оплесків. Оберіть диригента.

	▮	▮			▮	▮				
					▮	▮			▮	▮
										

Виконай разом із друзями улюблену пісню хором і соло. Для цього треба обрати диригента, соліста й учасників хору.

Е. Гріг. Весною.

М. Лисенко. Хор «А вже весна» з опери «Зима і Весна».

Як відтворили весняний настрій музичні колективи — оркестр і хор? Звучання яких інструментів оркестру ти впізнав?

Чи відповідає настрій картини прослуханій музиці?

М. Глуценко. Весняна повінь

Порівняй різні музичні колективи — хор та оркестр.

4. СТВОРЮЮЧИ КРАСУ

Пора цвітіння дерев завжди зачаровувала художників і композиторів. Музика весни звучить у світлій блакиті неба, ніжній зéлені молододї трави, у саду, що розцвів білим цвітом.

П. Петровичев. Квітучі вишні

Які почуття викликає в тебе картина? Які кольори використав художник? Доведи, що це весна. Знайди на картині лінію горизонту. Поміркуй, чому дерева на передньому плані картини яскравіші й більші за розміром.

Щоб написати весняне небо, художники використовують близькі кольори, наприклад блакитний, синій, фіолетовий, і наносять їх горизонтальними мазками. Щоб зобразити хмарки, додають трохи білого кольору.

Якими кольорами ти намалюєш ніжну весняну травичку? Якими будуть квіти на твоєму дереві? Який колір ти обереш для стовбура? Пригадай, як зробити будь-який колір світлішим.

Намалюй весняний день із квітучим деревом.

На початку роботи визнач лінію горизонту. Білим восковим олівцем намалюй крону дерева, коричневим — стовбур. Заверши роботу акварельними фарбами.

Які кольори переважають у весняному пейзажі порівняно із зимовим та осіннім?

5. ДО ВЕРШИН МАЙСТЕРНОСТІ

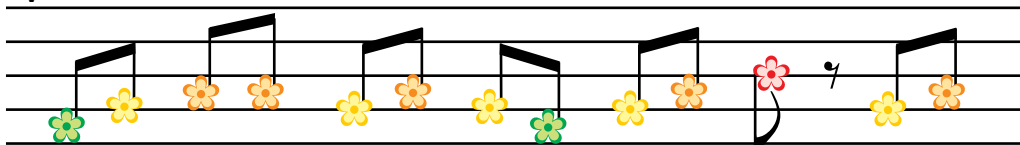
Щоб стати справжнім митцем, потрібно багато й наполегливо вчитися. Композитори, диригенти, музиканти-виконавці вчаться у спеціальних навчальних закладах — музичних школах, академіях. Їх навчають **музиканти-педагоги**.

УРОК

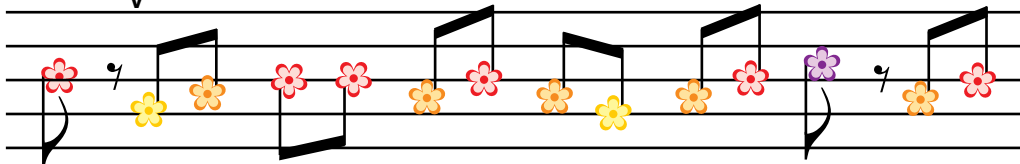
Музика *Т. Попатенко* Слова *М. Івенсен*

V

Хмарка в не-бі, а по лу-зі, по тра-ві — тіль-ки

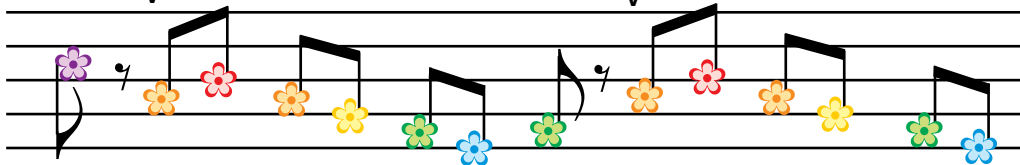
V

-ве. Ляльки вчать уважно букви: «А -бе-ве, а -бе-

V

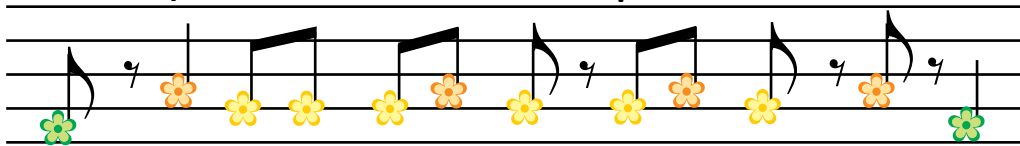
V

-ве». Віт-ре, нам не за-ва-жай і сто-рін-ки не гор-

V

V

-тай. Ти слів не роз-бе-реш, тільки всіх зі-б'єш.

На яких інструментах педагоги навчають грати?

Виконай разом із друзями пісню в ролях.

К. Дебюссі. Доктор Gradus ad Parnassum.
Н. Нижанківський. Івасик грає на чельйо.

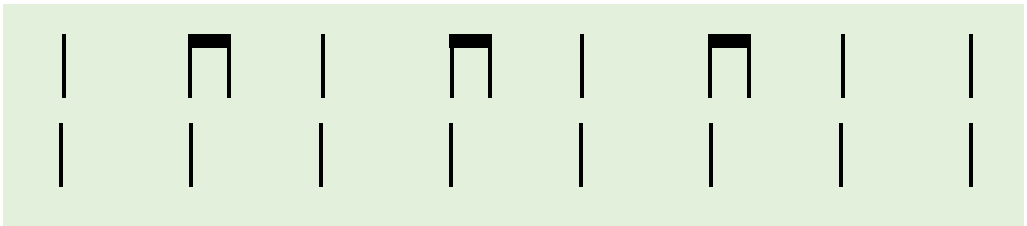

Як композитори розповіли про маленьких музикантів, що вправляються в грі на інструментах?

Щоб слухачам сподобалася твоя гра, треба музику гарно відтворити. Отак ти маєш спробувати себе в ролі **виконавця**.

Виконай ритмічну послідовність. Поміркуй, які інструменти можуть звучати гармонійно. Об'єднай їх в ансамбль.

Що потрібно робити, щоб стати справжнім музикантом-професіоналом?

5. ДО ВЕРШИН МАЙСТЕРНОСТІ

Художники вчаться у спеціальних навчальних закладах — художніх школах і академіях. Їх навчають **художники-педагоги**.

За допомогою різних засобів художники відображають довкілля, а нерідко фантазують, створюючи вигаданий світ.

Що на картині реальне, а що — вигадане?

М. Тимченко. Київський пішохідний міст

Картину намальовано в техніці **декоративно-го розпису**.

Поміркуй, який елемент майстриня зробила головним у своєму творі. Як художниця прикрасила дерево? Чи було б воно таке ж виразне без квітів?

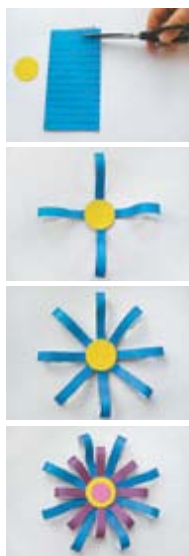
Поширеним елементом декоративного розпису українських митців є квіти, пуп'янки, листочки, розміщені в букеті або на дереві.

Які квіти намальовано, а які — зроблено з паперу?

Сконструюй незвичайну квіточку й листочки з кольорового паперу. Створи разом із друзями декоративну композицію «Квітковий дивограй». Нагадай своїм однокласникам правила користування ножицями і клеєм.

Дізнайся, хто з твоїх рідних навчався в музичній або художній школі.

6. НЕЗВИЧАЙНІ ПЕРЕВТІЛЕННЯ

Мистецтво допомагає відчутти красу звуків і кольорів навколишнього світу. Уважно слухай музику — і на тебе чекатимуть цікаві відкриття, незвичайні музичні перевтілення.

Й. С. Бах. Жарт (флейта, струнні, синтезатор).

Які музичні перевтілення відбулися з твором? Які інструменти його виконували? Якими кольорами можна зобразити різні виконання твору?

Краса землі безмежна, чарівна,
вона у кожному поруху буває.

В твоїх очах любов'ю ніжно сяє.

Вона така бентежна, як весна.

Н. Красотіна

Створи пісеньку на слова вірша. Виконай її по-різному: як соліст, а потім хором з однокласниками. Як змінилося забарвлення пісні? Поміркуй, як може змінитися мелодія, якщо її виконуватиме оркестр.

флейта

труба

синтезатор

скрипка

співачка

Поміркуй, яку мелодію можна створити до картин. Як будуть відрізнятися темп, гучність, регістр? Які інструменти доцільно використати для їх виконання?

Весна

А. Босхарт. Натюрморт

Мультфільм «Трям! Добридень!» (фрагмент).

Кадр із мультфільму «Трям! Добридень!»

Які звуки ти почув у мультфільмі? Яка роль пісеньки в характеристиці героїв мультфільму?

Пригадай кінофільми та мультфільми, де звучить цікава пісня, виразна музика. А як би вона зникла? Яка роль музики в кіно і мультфільмах?

Переглядаючи мультфільми та кінофільми, зверни увагу на музику.

6. НЕЗВИЧАЙНІ ПЕРЕВТІЛЕННЯ

Кожен художник по-своєму бачить навколишній світ. Тому один і той самий предмет можна зобразити по-різному. А ми спостерігаємо його незвичайні перевтілення.

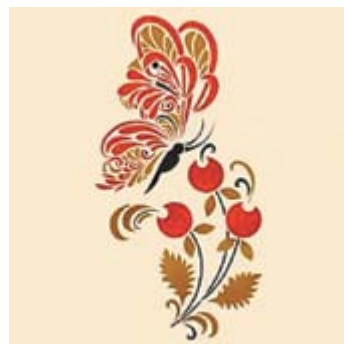
 У чому відмінність зображення метеликів, створених скульптором, графіком і народним майстром?

Пам'ятник метелику (Київ)

К. Брендерс.
Метелик

Декоративний розпис

 Який настрій створила художниця? Назви світлі й темні, теплі й холодні кольори.

А. Голубіна.
Метелики і квіти

Метелик має симетричну форму. Таке зображення легко виконати в техніці монотипія. Подивись, як Барвик виконує монотипію.

Які кольори — світлі чи темні — ти обереш для основи крилець метелика? Якими плямами ти оздобиш жовті крильця, а якими — блакитні?

Створи чарівного метелика в техніці монотипія та виріж його. Намалюй разом із друзями гуашшю чи аквареллю декоративну композицію «Чарівні метелики».

Які чарівні превтілення відбуваються завдяки могутній силі мистецтва?

ПЕРЕВІР СЕБЕ!

Завдання Лясольки:

1. Пригадай назви вивчених пісень. Яка з них стала твоєю улюбленою? Заспівай її.
2. Назви музичні інструменти. Обери українські народні інструменти для ансамблю.

3. Порівняй пісню і танець. Який танець сподобався тобі найбільше?
4. Порівняй оперу й балет: знайди спільне та відмінне. Наведи приклади з прослуханих творів.

Завдання Барвика:

1. Назви інструменти художника.

2. Назви основні та похідні кольори.
3. Визнач теплі й холодні кольори на картинах.

4. Як виконати аплікацію з паперу?

Завдання Лясольки та Барвика:

1. Добери до картин музичні твори, подібні за настроями.

2. Які види мистецтва поєднуються в театрі?

3. Розклади слова у відповідні мистецькі скрині. Яке слово «зайве»?

музична

образотворча

театральна

4. Визнач настрій кожного сонечка. Які музичні твори виражають подібні настрої?

СЛОВНИЧОК

Абетка Лясольки

Диригент — керівник оркестру, хору.

Музичні звуки — звуки, які співають або виконують на музичних інструментах. Звуки бувають високі та низькі, довгі та короткі, гучні й тихі.

Композитор — людина, яка створює музику.

Мелодія — основа, душа музики.

Оркестр — великий колектив музикантів.

Пісня — музичний твір, призначений для співу.

Соло — виконання музики одним музикантом, співаком.

Танець — вид мистецтва, рухи під музику.

Темп — швидкість виконання музики: рухливо, повільно, помірно.

Хор — великий колектив співаків.

Абетка Барвика

Кольори:

основні: жовтий, червоний, синій;

похідні: зелений, оранжевий, фіолетовий;

теплі: червоний, жовтий, оранжевий;

холодні: блакитний, синій, фіолетовий;

розбілені: світлі, бо містять білий колір;

затемнені: темні, бо до їх складу входить чорна фарба.

Палітра — спеціальна дощечка, на якій художники змішують фарби.

Орнамент — візерунок, яким прикрашають різні предмети і споруди.

Художник — людина, яка малює картини.

Абетка Лясольки та Барвика

Декорація — художнє оформлення сцени до вистави.

Балет — вистава, зміст якої розкривається за допомогою танцювальних рухів під музику.

Опера — спектакль, зміст якого розкривається за допомогою співу та гри оркестру.

Ритм — чергування коротких і довгих звуків у музиці; повторення або чергування кількох елементів в образотворчому мистецтві, зокрема в орнаменті.

Театр — вид мистецтва, а також місце, де відбувається театральна вистава.

СОНЕЧКО

Музика Ю. Рожавської

Слова Л. Рєви

Жваво

tr

Спало сонеч -ко у річ - ці, хмароч-ками ути-
ранком вмилось у во-ди-чці,

ра-лось, травам, квітам посмі- ха-лось.

Со-неч-ко, сонечко, здрастуй, любе

со - неч - ко!

1

Спало сонечко у річці,
ранком вмилось у водичці,
хмарочками утиралось,
травам, квітам посміхалось.

Приспів

Сонечко, сонечко,
здрастуй, любе сонечко!

2

Разом з сонечком я встану,
гарно вмиюся під краном,
рушничком своїм утрюся.
— Добрий день! — скажу матусі.

Приспів

ПРИЛЕТІВ КОМАРИК

Музика народна

Слова *В. Гончарук*

Помірно

Музична партитура для голосу та фортепіано. Темп помірний, ритм 2/4. Мелодія складається з двох рядків нот. Під нотою першого рядка вказано текст: «На-су - ну-ли хма-ри, приле - тів ко - ма - рик, ка-же: «Бу-де дощ! Дуже силь-ний дощ!»». Під нотою другого рядка вказано текст: «Дуже силь-ний дощ!».

1

Насунули хмари, прилетів комарик,
каже: «Буде дощ! Дуже сильний дощ!» Дзз-з...

2

Бджілки це почули, залетіли в вулик —
«Буде сильний дощ! Дуже сильний дощ!» Дзз-з...

3

Заховались мушки в лопушка під вушком,
і почався дощ, дуже сильний дощ. Кап-кап-кап...

НА МІСТОЧКУ

Музика *А. Філіпенка*

Слова *Г. Бойка*

Жваво

Музична партитура для голосу та фортепіано. Темп жвавий, ритм 2/4. Мелодія складається з двох рядків нот. Під нотою першого рядка вказано текст: «Че- рез міст пе - ре - йти тре - ба нам, ма-ля- там, щоб гри - би, щоб гри - би в лі - сі по-зби - ра - ти.»

1

Через міст перейти
треба нам, малятам,
щоб гриби, щоб гриби
в лісі позбирати.
На місточку вовчик спочиває,
на місточок діток не пускає.

2

Він гарчить, він гарчить,
клацає зубами:
— Не пуцу, не пуцу
діток за грибами.
Вийшов козлик з зеленого гаю,
він сердито вовчику гукає:

3

— Заколю, заколю
я тебе рогами,
затопчу, затопчу
я тебе ногами.
Вдарив козлик вовчика рогами —
покотився він у воду прямо!

4

Ми йдемо, ми йдемо
мостом через річку,

несемо, несемо
козлику травичку.
Ой, спасибі, козлику рогатий,
що поміг нам вовчика прогнати.

УРОЖАЙНА

Музика народна Слова *Н. Кукловської*

Жваво

О-сінь на-сту-пи -ла, яб-лук на-тру -си-ла.

Ось і груші, й сли-ви і смач-ні, й кра- си-ві.

Приспів:
Ой так, ой так, так, і сма-чні, й кра - си - ві.

1

Осінь наступила,
яблук натрусила.
Ось і груші, й сливи
і смачні, й красиві.
Ой так, ой так, так,
і смачні, й красиві.

2

А в городі густо
буряків, капусти.
Ой які врожаї
в нашім ріднім краї.
Ой так, ой так, так,
в нашім ріднім краї.

НА ЛУГУ

Музика і слова *Є. Машканцевої*

Бі-ло - бі - ло цві - те на лу - гу ро - ма - шка,
по-ряд з не - ю цві - те і ро - жева ка - шка.

Ля-ля-ля, ля-ля-ля, на лу-гу ромашка,
ля-ля-ля, ля-ля-ля, і ро-же-ва кашка.

1

Біло-біло цвіте на луку ромашка,
поряд з нею цвіте і рожева кашка.

Ля-ля-ля, на луку ромашка,
ля-ля-ля, і рожева кашка.

2

Ось волошка і мак, золота кульбабка,
у дзвіночка нова голубенька шапка.

Ля-ля-ля, золота кульбабка,
ля-ля-ля, голубенька шляпка.

КАП-КАП-КАП

Музика і слова *Н. Май*

Хмарка біла - бі - ла в небі го-лу - бім

раптом потем - ні - ла і по - чув-ся грім.

Дощик не ба - рив - ся, він спі-вав пі - сні,

у вік - но на - стуку- вав ме - ні.

Приспів

Дощик ка-па - є зі стріхи: кап - кап - кап,

я сту - па-ю тихо - тихо: кап - кап - кап.

Сумно йти ме - ні по суші: кап - кап - кап,

я гу - ля-ю по ка - люжах: кап - кап - кап.

1

Хмарка біла-біла в небі голубім
раптом потемніла і почувся грім.
Дощик не барився, він співав пісні,
у вікно настукував мені.

Приспів

Дощик капає зі стріхи: кап-кап-кап,
я ступаю тихо-тихо: кап-кап-кап,
Сумно йти мені по суші: кап-кап-кап,
я гуляю по калюжах: кап-кап-кап.

2

Крапельки сріблясті, сонечка привіт,
умивають рясно цілий білий світ.
Всім навколо сумно, тільки я сміюсь,
я дощу ні краплі не боюсь.

Приспів

ПІСНЯ СНІГОВИКІВ

Музика і слова *Н. Рубальської*

Ми—ма - лі сні - го-ви - ки, злі - пле - ні зі
сні - гу. Сто - ї - мо ми у дво - рі
ді - тво - рі на вті - ху.

1

Ми — малі сніговики,
зліплені зі снігу.
Стоїмо ми у дворі
дітворі на втіху.

2

Тільки випаде сніжок —
мітли ми візьмемо
і доріжки у садку
жваво підметемо.

ЯЛИНКА

Музика *Т. Шатенка*

Слова *М. Лисича*

Дід Мо-роз хо-див у ліс і я - лин-ку нам приніс,
не-ве - ли-ку і струнку, у зе - ле-нім ко-жушку.

1

Дід Мороз ходив у ліс
і ялинку нам приніс,
невелику і струнку,
у зеленім козушку.

2

Ми ялиночку взяли,
іграшками одягли.
Хай стоїть на святі в нас,
вся сіяє від прикрас.

3

А ми в коло всі підем
і таночок поведем.
Будем гратися, співать,
радо Новий рік стрічать.

ДВА ПІВНИКИ

Музика і слова народні

Швидко

Два пів - ни-ки, два пів - ники горох моло-

ти - ли, дві ку - рочки -чу-ба -рочки до млина но-

си - ли. Цап ме-ле, цап ме- ле, ко-за за-си-

па - є, а маленьке ко - зе - нят - ко на скрипочці

гра - є.

1

Два півники, два півники горох молотили,
дві курочки-чубарочки до млина носили.
Цап меле, цап меле, коза засипає,
а маленьке козенятко на скрипочці грає.

2

Танцюй, танцюй, зозуленько,
ніженьками туп, туп.
Татусенько з матусею
принесуть нам круп, круп.
А вовчок-сірячок з лісу виглядає,
на маленьке козенятко
скоса поглядає.

СНІЖИНКИ

Музика *Я. Степового*

Слова народні

Пожвавлено

Ми бі - лі - ї сні - жи - ноч - ки із не - ба ца - рини. Ле -

ге - нькі, як пу - ши - ноч - ки, ле - ті - мо всі сю - ди!

1

Ми — білії сніжиночки
із неба-царини.
Легенькі, як пушиночки,
летімо всі сюди!

2

Ось хмаронька сіренькая,
вона була наш дім,
ми з неї всі спустилися,
тут сядьмо, відпочнім.

3

Лягти на землю хочеться,
а вітерець лихий
все віє, розганяє нас,
нум, швидше полетім!

АРІЯ ТІСТА З ОПЕРИ «КОЛОБКОВІ МАНДРИ»

Музика Н. Барабаш

Я вте-чу, вте-чу із діж-ки і не бу-ду ко-лоб-ком.

Підведусь мерщій на ніжки і бігом, бігом, бі-гом.

1

Я втечу, втечу із діжки
і не буду колобком.
Підведусь мерщій на ніжки
і бігом, бігом, бігом.

2

Я солодке й пишне тісто
і на місці не всиджу,
в діжці темно, в діжці тісно,
я біжу, біжу, біжу!

МАМА

Музика *В. Книш*

Слова *С. Грицюк*

Наспівно

Хто є рід-нішим за ма- му, хто ще о-так, як вона,

пестить, голубить вустами, сяє, мов зір-ка ясна?

пестить голубить вустами, сяє, мов зір - ка ясна?

1

Хто є ріднішим за маму,
хто ще отак, як вона,
пестить, голубить вустами,
сяє, мов зірка ясна?

2

Мама ранесенько встане,
ліжко мерщій прибере,
швидко зготує сніданок,
в школу поїсти збере.

3

Мама, мов сонечко ясне,
світла, мов день навесні,
ніжність до неї не згасне,
житиме вічно в мені.

ОЙ ЧОГО ТИ, МЕТЕЛИКУ

Музика *В. Верховинця*

Слова *А. Півчука*

Швидко

Ой чого ти, ме-те-лику, по по-лю лі - та - еш?

Може, кращу від у - сіх кві-точ - ку шу - ка - еш?

1

Ой чого ти, метелику,
по полю літаєш?
Може, кращу від усіх
квіточку шукаєш?

2

Ой, як станеш вибирати,
втомишся, маленький,
Будеш цілий день літати —
квіти всі гарненькі.

ВИЙДИ, ВИЙДИ, СОНЕЧКО

Музика і слова народні

Рухливо, ласкаво

Вийди, вийди, сонеч-ко, на ді - до-ве полечко,

на ба-би - не зіл-ляч-ко, на на-ше по - двір'ячко.

1

Вийди, вийди, сонечко,
на дідове полечко,
на бабине зіллячко,
на наше подвір'ячко.

2

На весняні квіточки,
на маленькі діточки.
Тут вони граються,
тебе дожидаються.

УЗЯЛА ЛИСИЧКА СКРИПКУ

Музика А. Філіпенка

Слова О. Журливої

Швидко

У - зя - ла ли - сич - ка скрипку, сі - ла з но-та-

ми під лип - ку, і то - не- сень- кий сми-чок

гра - є, гра - є го - па - чок.

1

Узяла лисичка скрипку,
сіла з нотами під липку,
і тонесенький смичок
грає, грає гопачок.

2

Поспішають з лісу звірі —
зайченята темно-сірі,
ще й ведмедики біжать,
хочуть, хочуть танцювати!

УРОК

Музика *Т. Попатенко*Слова *М. Івенсен*

Жваво

Хмарка в не-бі, а по лу-зі, по траві тінь пливе. Ляльки
вчать уважно букви: «А-бе-ве, а - бе - ве». Вітре,
нам не за-важай і сто - рінки не гор - тай. Ти
слів не роз-бе-реш, тільки всіх зі - б'єш.

1

Хмарка в небі, а по лузі,
по траві тінь пливе.
Ляльки вчать уважно букви:
«А-бе-ве, а-бе-ве».
Вітре, нам не заважай
і сторінки не гортай.
Ти слів не розбереш,
тільки всіх зіб'єш.

2

Підійшло кача поважно,
підійшло: «Кря, кря, кря!»
І давай щипать відважно
корінець букваря.
Ти, кача, не заважай,
ляльок з толку не збивай.
Не «кря-кря-кря», а як?
«А-бе-ве» — ось так!

3

Ось коза стук-стук копитцем.
Тут хіба ждуть тебе?
— Я коза, я хочу вчиться
бе-бе-бе, бе, бе, бе! —
Ти, коза, не заважай,
ляльок з толку не збивай!
Не «бе-бе-бе», а як?
«А-бе-ве» — ось так!

4

Причепилося телятко,
і собі: «Му-му-му!» —
От телятко-недоглядко!
Що ти скажеш йому?
Ти, теля, не заважай,
ляльок з толку не збивай!
Не «му-му-му», а як?
«А-бе-ве» — ось так!

З М І С Т

Дорогий першокласнику!	3
Краса навколо нас	4
1. Чарівний світ мистецтва	4
1. Чарівний світ мистецтва	6
2. Мій любий край	8
2. Мій любий край	10
3. Лісові голоси	12
3. Лісові голоси	14
4. Жу-жу... я вам казку розкажу	16
4. Жу-жу... я вам казку розкажу	18
5. Дитячий світ	20
5. Дитячий світ	22
6. Лялькові настрої	24
6. Лялькові настрої	26
7. Щедрий урожай	28
7. Щедрий урожай	30
Мистецтво — чарівне вікно у світ	32
1. Пісня кольорів	32
1. Пісня кольорів	34
2. Веселкові ритми	36
2. Веселкові ритми	38
3. Танок осінніх листочків	40
3. Танок осінніх листочків	42
4. Різні барви у природи	44
4. Різні барви у природи	46
5. Чарівні перетворення	48
5. Чарівні перетворення	50
6. Новорічне свято	52
6. Новорічне свято	54
7. Радійте! Свято йде!	56
7. Радійте! Свято йде!	58
<i>Перевір себе!</i>	60

Загадки художніх мов	62
1. Казка відчиняє двері	62
1. Казка відчиняє двері	64
2. Зустріч із театром	66
2. Зустріч із театром	68
3. Лускунчик	70
3. Лускунчик	72
4. Лускунчик	74
4. Лускунчик	76
5. Веселий мандрівник	78
5. Веселий мандрівник	80
6. Веселий мандрівник	82
6. Веселий мандрівник	84
7. Казка про пролісок	86
7. Казка про пролісок	88
8. Івасик-Телесик	90
8. Івасик-Телесик	92
9. Велика вистава	94
9. Велика вистава	96
Як митці створюють красу	98
1. Народна творчість	98
1. Народна творчість	100
2. Народна творчість	102
2. Народна творчість	104
3. Митці-професіонали	106
3. Митці-професіонали	108
4. Створюючи красу	110
4. Створюючи красу	112
5. До вершин майстерності	114
5. До вершин майстерності	116
6. Незвичайні перевтілення	118
6. Незвичайні перевтілення	120
<i>Перевір себе!</i>	122
Словничок	124
Нотний додаток	127